

Osnove građanskog prava II- skripta

Mlađenović, Jasmina

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2018**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:288377>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

Osnove građanskog prava II - skripta

Osnove građanskog prava II - skripta

Autor:

Jasmina Mladenović, dipl. iur., pred.

Nakladnik:

Veleučilište u Požegi

Recenzenti:

dr. sc. Dragana Bjelić, v.pred.

doc. dr. sc. Nataša Lucić

Lektor:

Maja Matijević, univ. bacc. philol. cro. et inf.

Napomena: Zahtijeva PDF viewer

Odluka Stručnog vijeća Veleučilišta u Požegi na 17.sjednici održanoj 13.-14. lipnja 2018. godine

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
1. UVOD	4
2. OBVEZNO PRAVO	5
2.1. Obveze	6
2.1.1. Vrste obveza	6
2.2. Ugovori	12
2.2.1. Ponuda	12
2.2.2. Prihvatanje ponude	12
2.2.3. Sklapanje ugovora pristupanjem (adhezijom)	14
2.2.4. Predugovor (preliminar)	14
2.3. Pojašnjenje obveznog odnosa	16
2.3.1. Odgovornost za materijalne i pravne nedostatke i nedbe	16
2.3.2. Prekomjerno oštećenje	18
2.3.3. Kapara	19
2.3.4. Pravo zadržanja	19
2.3.5. Jamstvo	20
2.3.6. Ugovorna kazna ili penal	21
2.4. Promjene u obveznom odnosu	22
2.4.1. Promjena subjekata	22
2.4.2. Promjena sadržaja	24
2.4.3. Djelovanje ugovora	25
2.5. Prestanak obveznog odnosa	26
2.5.1. Ispunjenje	26
2.5.2. Nemogućnost ispunjenja	27
2.5.3. Raskid ugovora	27
2.5.4. Prijeboj	29
2.5.5. Otpust duga	29
2.5.6. Protek vremena i otkaz	29
2.6. Ugovori – posebni dio	30
2.6.1. Ugovor o kupoprodaji	30
2.6.2. Ugovor o zamjeni	31
2.6.3. Ugovor o darovanju	31
2.6.4. Ugovor o zajmu	32
2.6.5. Ugovor o posudbi	32
2.6.6. Ugovor o zakupu	33
2.6.7. Ugovor o najmu	34
2.6.8. Ugovor o doživotnom uzdržavanju	34
2.6.9. Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju	35
2.6.10. Ugovor o djelu	36
2.6.11. Ugovor o građenju	37
2.6.12. Ugovor o ortaštvu	37
2.6.13. Ugovor o ostavi	38
2.6.14. Ugovor o uskladištenju	38
2.6.15. Ugovor o nalogu	39
2.6.16. Ugovor o osiguranju	39
2.8. Izvanugovorne obveze	41
2.8.1. Odgovornost za štetu	41
2.8.2. Stjecanje bez osnove	47
2.8.3. Posloводство bez naloga	48

3. NASLJEDNO PRAVO	49
3.1. Zakonsko nasljedno pravo	51
3.1.1. Osnove zakonskog nasljeđivanja	51
3.1.2. Načela zakonskog nasljeđivanja	52
3.1.3. Nasljedni redovi	52
3.1.4. Posebne odredbe za neke nasljednike	53
3.2. Oporučno nasljedno pravo	54
3.2.1. Karakteristike oporuke	54
3.2.2. Vrste i oblici oporuke	54
3.2.3. Svjedoci oporuke	55
3.2.4. Sadržaj oporuke	55
3.2.5. Opoziv oporuke	56
3.2.6. Nevaljanost oporuke	56
3.3. Nužno nasljedno pravo	58
3.3.1. Nužni nasljednici	58
3.4. Ostavinski postupak	60
3.4.1. Osnovna načela	60
3.4.2. Nadležnost	60
3.4.3. Tijek postupka	60
4. LITERATURA	63
5. PRILOZI	66

1. UVOD

Ova skripta namijenjena je studentima preddiplomskog stručnog studija Upravni studij Veleučilišta u Požegi.

Studenti Veleučilišta u Požegi upoznali su se sa sustavom građanskog prava i njegovim općim pojmovima u okviru kolegija Osnove građanskog prava I. U okviru navedenog su kolegija saznali i koji su izvori, subjekti i objekti građanskog prava, koji pravni poslovi postoje u građanskom pravu te su se upoznali sa stjecanjem i gubitkom prava. Također su dobili znanja o dijelu građanskog prava koji se naziva stvarno pravo.

Skripta Osnove građanskog prava II uvest će studente u osnove obveznog i nasljednog prava. Saznat će što su to obveze, kako sklopiti ugovor, kako pojačati obveznopravni odnos, kako se taj odnos može promijeniti te prestati. Dobit će i osnovna znanja o ugovorima koji se najčešće koriste u pravnom prometu te o izvanugovornim obvezama s posebnim naglaskom na odgovornost za štetu. Također će saznati što je to zakonsko nasljedno pravo, a što oporukno i nužno nasljedno pravo. Upoznat će se i s osnovnim obilježjima ostavinskog postupka.

2. OBVEZNO PRAVO

Prema Vedrišu i Klari u (2014) obvezno pravo je skup pravnih pravila kojima se uređuju obvezni odnosi, a to su oni društveni odnosi u koje pravni subjekti ulaze povodom inidaba. Obvezno pravo ne uređuje sve obvezne odnose, nego samo one koji nastaju među ljudima u procesu razmjene dobara i usluga, dakle odnose koji nastaju u području prometa.

Karakteristike obveznog prava su:

- a) inidba
- b) relativnost prava
- c) dispozitivnost

Inidba je objekt obveznog odnosa, a vjerovniku i dužniku je stalo do toga da se inidba što prije ispuni.

Relativnost proizlazi iz karaktera i sadržaja inidbe. Djeluje samo između osoba koje se nalaze u obveznom odnosu, ne može se protiv njih djelovati.

Dispozitivnost podrazumijeva da sudionici u prometu potpuno slobodno uređuju obvezne odnose. Obvezno pravo postavilo je granicu kod mogućnosti i dopustivosti sadržaja koji je nedopustiv ako je protivan ustavom utvrđenim na temelju društvenog uređenja, prisilnim propisima i pravilima morala.

Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15) u prvom dijelu navodi osnovna načela od kojih je potrebno izdvojiti:

1. Načelo savjesnosti i poštenja

članak 4.

U zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.

2. Načelo jednake vrijednosti inidaba

članak 7.

(1) Pri sklapanju naplatnih pravnih poslova sudionici polaze od načela jednake vrijednosti uzajamnih inidaba.

(2) Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanje toga načela povlači pravne posljedice.

3. Zabrana prouzročenja štete

članak 8.

Svatko je dužan uzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.

4. Dužnost ispunjenja obveze

članak 9.

Sudionik u obveznom odnosu dužan je ispuniti svoju obvezu i odgovoran je za njezino ispunjenje.

2.1. Obveze

Zbog potrebe da se odnosi razmjene dobara i usluga pretvore u obveznopravne odnose kako bi se osiguralo njihovo ostvarenje, razvila se pravna veza između subjekata koji u tom odnosu sudjeluju. Ta se pravna veza naziva obveza.

Prema Vedrišu i Klari u (2014) obveza je pravni odnos između dviju osoba u kojem je jedna osoba (vjerovnik) ovlaštena zahtijevati od druge osobe (dužnik) neku isplatu koju je druga osoba dužna ispuniti.

2.1.1. Vrste obveza

- a) potpune obveze
- b) nepotpune obveze
 - 1. prirodne ili prirodne obveze
 - 2. obveze s ograničenom odgovornošću
- c) obveze s više subjekata
 - 1. djeljive
 - 2. nedjeljive
 - 3. solidarne
- d) obveze s više isplata
 - 1. alternativne
 - 2. fakultativne
 - 3. kumulativne
- e) novčane obveze

a) potpune obveze

U obveznom odnosu vjerovnik je aktivna strana, a dužnik pasivna strana. Ako obveznopravni odnos promatramo s gledišta vjerovnikova zahtjeva, riječ je o tražbini dok je, s gledišta dužnika, riječ o obvezi/dugovanju.

Tražbina ima dva elementa:

1. subjektivno pravo vjerovnika na određenu isplatu,
2. zahtjev usmjeren protiv dužnika da se ta isplata i isplati.

Dugovanje također ima dva elementa:

1. dug koji pokazuje sadržaj dužnikove obveze,
2. odgovornost odnosno dužnost ispunjenja na koju se odnosi vjerovnikov zahtjev.

Ukoliko u odnosu postoje sva četiri elementa (dakle kad se tražbina sastoji od subjektivnog prava i zahtjeva, a dugovanje od duga i odgovornosti za dug), riječ je o potpunoj obvezi.

b) nepotpune obveze

Dužnik, u pravilu, za preuzete obveze odgovara vjerovniku stvarima svojom imovinom. Ipak postoje slučajevi u kojima dužnik za postojeći dug ne odgovara uopće ili ne odgovara stvarima svojom imovinom, nego samo određenim dijelom. U takvom slučaju govori o nepotpunim obvezama.

Nepotpune obveze pojavljuju se kao:

1. prirodne obveze
2. obveze s ograničenom odgovornošću.

1. prirodne ili prirodne obveze su obveze koje se mogu valjano ispuniti, ali se ispunjenje ne može protiv dužnikove volje ostvariti tužbom.

Radi se o slučajevima kad na vjerovničkoj strani postoji samo subjektivno pravo na ispunjenje, ali bez vjerovničkog zahtjeva na ostvarenje prava, dok na dužničkoj strani postoji samo dug, ali bez odgovornosti. Takva se situacija javlja npr. kod zastarjele obveze.

Takve obveze se mogu valjano ispuniti. Ako dužnik ispuni dužnu ispunjenu, ne može ono što je ispunio tražiti natrag, a vjerovnik ne može dužnika prisiliti na ispunjenje takve obveze. Kod dužnika nema odgovornosti, a to znači da bi se, kad bi ga vjerovnik tužio, mogao uspješno obraniti stavljanjem prigovora npr. zastare.

O zastari Sabljari (2012) navodi da sud, prilikom odlučivanja povodom prigovora zastare, mora utvrditi kada je određena obveza nastala, kada je zastara poela te i, je li obveza ispunjena i jesu li ispunjene pretpostavke koje zakon propisuje za prekid ili zastoj zastare.

2. obveze s ograničenom odgovornošću su obveze kod kojih na vjerovničkoj strani postoji i pravo i zahtjev, a na dužničkoj i dug i odgovornost, ali je odgovornost ograničena.

Ograničavanje odgovornosti javlja se u tri oblicima:

1. sustav abandona (napuštanja stvari),
2. ovršni ili pekulijarni sustav,
3. sustav kvantitativno ograničene odgovornosti.

c) obveze s više subjekata

U obveznom odnosu uglavnom sudjeluju dva subjekta te se svaki od njih nalazi u drugoj strani u kojoj uložiti (dualističke obveze).

U nekim obveznim odnosima pojavljuje se više subjekata na bilo kojoj strani (pluralističke obveze).

Pluralističke obveze su obveze s više subjekata na bilo kojoj obveznoj strani ili na objema stranama.

Dijelimo ih na:

1. djeljive
2. nedjeljive
3. solidarne

1. Djeljiva obveza nastaje kad je inidba djeljiva, a u obveznom odnosu pojavljuje više subjekata (uglavnom novane obveze).

Zakon o obveznim odnosima u čl. 41. o djeljivim obvezama kaže:

(1) Obveza je djeljiva ako se ono što se duguje može podijeliti i ispuniti u dijelovima koji imaju ista svojstva kao i cijela inidba, i ako ono tom podjelom ne gubi ništa od svoje vrijednosti, inače obveza je nedjeljiva.

(2) Kad u nekoj djeljivoj obvezi ima više dužnika, dug se dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije određena drugačija podjela, i svaki od njih odgovara za svoj dio duga.

(3) Kad u nekoj djeljivoj obvezi ima više vjerovnika, tražbina se dijeli među njima na jednake dijelove, ako nije što drugo određeno i svaki vjerovnik može zahtijevati samo svoj dio tražbine.

Djeljiva obveza je npr. ugovor o zakupu poslovnog prostora koji ima dva suvlasnika. Zakupnina je određena u iznosu 2.000,00 kuna mjesečno te svaki od suvlasnika može zahtijevati od zakupnika 1.000,00 kuna ako nije drugačije ugovoreno.

2. Nedjeljiva obveza nastaje kao posljedica nedjeljivosti inidbe ako se u obveznom odnosu nalazi više subjekata na bilo kojoj strani (uglavnom one kojima je sadržaj inidbe).

U inidbi takve obveze se razlikuju ovisno o tome na kojoj strani se nalazi više subjekata.

U slučaju više vjerovnika svaki je od vjerovnika subjekt cijele tražbine, ali ispunjenje inidbe mogu zahtijevati samo svi zajedno. Jedan od njih može zahtijevati da dužnik ispuni obvezu njemu samo ako su ga drugi vjerovnici ovlastili da primi ispunjenje.

Svaki od vjerovnika ima samostalno pravo na tužbu, ali, da bi podigao tužbu, ne treba pristanak drugih suvjerovnika. Međutim, on mora tužbeni zahtjev postaviti kumulativno, a ne samo za sebe.

Ukoliko dužnik hoće ispuniti obvezu – a ne zna kome bi ju ispunio, ne može ju ispuniti svima ili oni odbijaju primiti ispunjenje – može tražiti da se predmet preda u sudski postupak ili javnom bilježniku. Dužnik stavlja stvar u ostavu za sve vjerovnike.

U slučaju više dužnika, odgovornost za ispunjenje obveze ima svaki sudužnik u cijelosti. Budući da se inidba ne može ispuniti djelomično, vjerovnik je ovlašten od bilo kojeg dužnika zahtijevati ispunjenje cijele inidbe.

Čim jedan od dužnika u nedjeljivoj obvezi ispuni dužnu inidbu, obveza se gasi prema svima u cijelosti.

Odnos između sudužnika razrješava se na temelju regresa. Onaj koji je ispunio cijelu inidbu ima pravo zahtijevati od ostalih da mu nadoknade onoliko koliko na svakoga od njih otpada.

3. Solidarna obveza je obveznom odnos u kojemu je svaki od više suvjerovnika ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele inidbe od bilo kojeg dužnika, a svaki od više sudužnika dužan je ispuniti cijelu inidbu iako je inidba djeljiva.

Solidarnost može biti aktivna (ako na vjerovni koj strani ima više subjekata) i pasivna (ako na dužni koj strani ima više subjekata). Npr. tri osobe kao solidarni vjerovnici posude 3.000,00 kn dužniku. Svaki vjerovnik može tražiti isplatu cijelog iznosa, ali i dijela iznosa ako mu tako odgovara. Dužnik može platiti onom vjerovniku kojem želi, a kada vrati cijeli iznos, osloba a se obveze prema svim dužnicima.

Solidarnost može nastati ugovorom, zakonom, ali i razredbom posljednje volje, a prestaje ispunjenjem dužne inidbe bilo kojeg dužnika, prijebojem, ali može prestati i otpustom duga.

d) obveze s više inidaba

Kao obveze s više inidaba Klari i Vedriš (2014) razlikuju:

1. alternativne
2. fakultativne
3. kumulativne

1. Alternativne su obveze obveze kod kojih dužnik duguje dvije ili više inidaba, ali, im ispuni jednu od njih, osloba a se obveze.

Pravo izbora pripada dužniku (ako što drugo nije ugovoreno).

2. Fakultativne su obveze obveze kod kojih dužnik duguje samo jednu inidbu, ali mu je dopušteno osloboditi se svoje obveze ispunjenjem određene druge inidbe.

Primjer za zakonom predviđenu fakultativnu obvezu odnosi se na neispunjenje ugovora pod režimom kapare.

Članak 304. Zakona o obveznim odnosima navodi:

(1) Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna strana koja je dala kaparu, druga strana može po svojem izboru zahtijevati ispunjenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete, a kaparu ura unati u naknadu ili vratiti ili se zadovoljiti primljenom kaparom.

(2) Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, druga strana može, po svojem izboru zahtijevati ispunjenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete i vraćanje kapare, ili tražiti vraćanje dvostruke kapare.

3. Kumulativne su obveze obveze u kojima dužnik duguje više inidaba, a obveze se osloba a ako ih sve ispuni.

Ukoliko dođe do nemogućnosti ispunjenja koje od inidaba, važan je uzrok nemogućnosti. Ako dužnik nije odgovoran za nemogućnost ispunjenja, obveza ispunjenja te inidbe se gasi. Vjerovnik može tražiti ispunjenje preostalih inidaba ako mu to odgovara, a, ako ne, obveza se u cijelosti gasi. Ako je dužnik kriv za nemogućnost ispunjenja, vjerovnik ima pravo na naknadu štete i na ispunjenje ili odustanak od preostalih inidaba.

Čiraković (2016) kao obveze s više inidaba razlikuje individualno određene, neodređene i određene obveze. Individualno određena obveza postoji kad je predmet dužnikove obveze u vrijeme preuzimanja obveze to neodređena inidba i jedino ona

može biti predmet valjanog ispunjenja određene obveze pa ju je dužnik dužan ispuniti, a vjerovnik može zahtijevati samo ovu ispunjenu obvezu. Neodređena obveza postoji kad predmet dužnikove obveze nije određen nikako – ni individualno, ni generično, ni kao skupna stvar, a ne može se odrediti ni prema sadržaju ugovora.

Određiva obveza postoji kad dužnikova ispunjenu obvezu, kao predmet njegove obveze, nije u vrijeme sklapanja ugovora uopće određena ili je određena samo djelomično, ali je određiva jer se pomoću relevantnih okolnosti može naknadno odrediti kako bi u vrijeme ispunjenja obveze bila točno određena.

U određive obveze spadaju:

- a) generičke obveze,
- b) alternativne obveze,
- c) fakultativne obveze i fakultativne tražbine,
- d) kumulativne obveze.

e) novčane obveze

Novčane obveze su obveze koje za ispunjenu obvezu imaju određeni iznos novca.

Zakon o obveznim odnosima u čl. 21. propisuje:

Kad obveza ima za ispunjenu obvezu iznos novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obveza glasi, osim kad zakon određuje što drugo.

Naš se zakon opredijelio za načelo monetarnog nominalizma nasuprot načelu valorizma prema kojem promjena vrijednosti novca odnosno njegove kupovne moći zahtijeva promjenu visine novčane svote koja je objekt novčane obveze. Ako vrijednost novca padne, broj novčanih jedinica treba povećati, a, ako poraste, broj novčanih jedinica treba smanjiti.

Ipak, kako ne bi došlo do potpunog žrtvovanja načela ekvivalentnosti i pravičnosti, Zakon o obveznim odnosima propisuje određene iznimke od načela monetarnog nominalizma, a strankama se omogućuje i ugovaranje tzv. zaštitnih klauzula kojima se prevenira gubitak zbog promjene vrijednosti novca:

1. monetarne klauzule,
2. indeksne klauzule,
3. klauzula o kliznoj skali.

Kod monetarnih (zlatnih i valutnih) dopušteno je samo ugovoriti da će se vrijednost ugovorne obveze u domaćoj valuti izražavati na temelju cijene zlata ili tečajne stope domaće valute prema određenoj stranoj valuti. Nije dopušteno, osim u nekim zakonima predviđenim slučajevima, ugovarati plaćanje novčane obveze u zlatu ili stranoj valuti, a, ako se to ipak učini, ispunjenje takve obveze može se zahtijevati isključivo u valuti RH.

Indeksna klauzula je ugovorna odredba kojom se iznos novčane obveze u domaćem novcu veže za promjene cijene dobara, roba i usluga izraženih indeksom cijena utvrđenim od ovlaštene osobe (npr. zavoda za statistiku).

Klauzula o kliznoj skali je ugovorna klauzula prema kojoj se u ugovorima kojima se jedna strana obvezuje izraditi i isporučiti određene predmete (npr. ugovor o gradnji)

ugovorena cijena ovisnom o cijeni potrebnog materijala, rada i drugih troškova proizvodnje, u određeno vrijeme i na određenom tržištu.

Uz novčanu obvezu može nastati i obveza na kamate.

Kamate su naknada za korištenje tuđih zamjenjivih, pokretnih stvari, najčešće novca.

Vrste kamata prema Crnić et al. (2000) su:

1. kamata iz zajma,
2. ugovorna i zakonska,
3. bankarska kamata i
4. diskontna kamata.

Obveza plaćanja kamata je jedna od karakteristika ugovora o zajmu.

Zakonske kamate imaju svoj temelj u zakonskoj normi kojom se dužniku nameće, uz podmirenje glavnice i obveza na kamate.

Tako Zakon o obveznim odnosima u čl. 29. st.1. propisuje:

Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze dužuje, pored glavnice, i zatezne kamate.

O zateznim kamatama Crnić (2002) kaže da one nisu naknada štete, već imaju kaznenu i poticajnu funkciju te značajku akcesornosti. Također, nije dopušteno ugovaranje zateznih kamata u iznosu koji je manji ili veći od propisanog.

U našem obveznom pravu zabranjen je anatocizam, odnosno naplaćivanje kamata na kamate (dakle na dospjele), a neisplaćene zatezne kamate ne teku zatezne kamate. Zakonom je moguće ustanoviti iznimke.

Ugovorne kamate su naknada za korištenje tuđeg novca ili drugih zamjenjivih stvari, a ta naknada je utvrđena ugovorom (osnova ugovornih kamata najčešće je ugovor o zajmu).

Prema Crniću (2002) ugovorne kamate teku i kad dužnik nije u zakašnjenju te se ne smiju kumulirati sa zateznim kamatama.

Bankarske kamate mogu biti aktivne i pasivne.

Diskontne kamate idu u dužnikovu korist. Pojavljuju se u vezi s dužnikovim pravom da novčanu obvezu ispuni prije roka. Pravo na odbitak mora biti predviđeno ugovorom.

2.2. Ugovori

Ugovor je dvostrani pravni posao, što znači da nastaje očitovanjem volje najmanje dviju strana.

U obveznom pravu postoje obveznopravni ugovori, a to su dvostrani pravni poslovi kojima se zasniva obveznopravni odnos. (Klarić i Vedriš 2014: 401)

2.2.1. Ponuda

Očitovanje volje one strane koja nudi sklapanje ugovora naziva se ponuda.

Zakon o obveznim odnosima u članku 253. stavku 1. definira ponudu:

Ponuda je prijedlog za sklapanje ugovora u injen određenoj osobi koji sadrži sve bitne sastojke ugovora.

Ponuda se, u pravilu, upućuje određenoj osobi, ali se može uputiti i neodređenom broju osoba (opća ponuda – npr. izlaganje robe u izlogu s naznakom cijene). Ona mora sadržavati najmanje bitne sastojke budućeg ugovora te u njoj mora biti jasno izražena namjera da se sklopi ugovor. Ponuda je, u pravilu, neformalni akt, ali ponuda ugovora za sklapanje zakon zahtijeva poseban oblik također mora biti učinjena u tom obliku. Kada ponuda stigne ponudniku više se ne može jednostrano opozvati osim ako je opoziv stigao ponudniku prije ponude ili barem istodobno s ponudom. Ponuditelj je vezan ponudom do isteka roka koji je u ponudi naznačen. Ako ponuditelj nije naznačio rok, u praksi je to obično 8 dana.

2.2.2. Prihvata ponude

Prihvata ponude je pozitivno očitovanje volje one strane kojoj je poslana ponuda. Prihvata mora dati strana osobno ili pak njezin zakonski ili ugovorni zastupnik. Budući da prihvatom ponude nastaje ugovor, prihvat mora sadržajno odgovarati ponudi pa tako ponudnikova izjava da ponudu prihvaća uz stanovite izmjene nije prihvat, nego odbijanje ponude, a sama njegova izjava smatra se novom ponudom. Prihvata se može dati i konkludentnom radnjom, dok se ponuda u tom obliku nikad ne može dati.

Šutnja ponudnika ne znači prihvaćanje ponude.

Iznimka postoji kada ponudnik stoji u stalnoj poslovnoj vezi s ponuditeljem glede određene robe. Tada se smatra da je prihvatio ponudu koja se odnosi na takvu robu ako ju nije odmah ili u ostavljenom roku odbio. Također, osoba koja se ponudila drugom izvršavati njegove naloge za obavljanje određenih poslova i osoba u čiju poslovnu djelatnost spada obavljanje takvih naloga i koja je u stalnoj poslovnoj vezi s ponuditeljem dužna je izvršiti dobiveni nalog ako ga nije odmah odbila.

Ako u navedenim slučajevima ponuda (odnosno nalog) nije odbijen, smatra se da je ugovor sklopljen u trenutku kad je ponuda (odnosno nalog) stigao ponudniku.

Prihvata se može povući i samo ako ponuditelj primi izjavu o povlačenju prije izjave o prihvatu ili istodobno s njom.

Pravilo je da je ugovor sklopljen u trenutku prihvata ponude, a koji je to trenutak ovisi o tome radi li se o sklapanju ugovora me u nazo nima ili odsutnima.

a) sklapanje ugovora me u nazo nima

Strane su nazo ne onda kada neposredno pregovaraju, dakle kada se na izjavu odmah neposredno može dati protuizjava.

To je npr. ako se nalaze u istoj prostoriji, ako je jedan ili su obje predstavljene svojim zastupnicima, a oni su u situaciji da neposredno pregovaraju, kad ugovor sklapaju telefonski ili neposredno radiovezom.

Nasuprot tomu, ponuda telefaksom ne smatra se ponudom nazo noj osobi.

Ugovor je sklopljen im su se strane sporazumjele o bitnim sastojcima ugovora, odnosno kad ponu enik prihvati ponudu.

b) sklapanje ugovora me u odsutnima

Strane su odsutne ako ugovor sklapaju tj. daju ponudu i odgovor na ponudu prepiskom, kad ugovor sklapaju preko glasnika te kad ugovor sklapaju brzojavom, telefaksom i elektroni kim putem (u nekim slu ajevima).

Ugovor me u odsutnima je sklopljen u trenutku kad ponuditelj primi izjavu ponu enika da prihva a ponudu, pri emu nije važno je li ponuditelj saznao za prihvata.

Ako prihvata ne stigne ponuditelju u zakonskom ili ostavljenom roku, ponuditelj prestaje biti vezan svojom ponudom, a zakašnjeli prihvata može imati karakter nove ponude.

Zakon o zaštiti potroša a (NN 41/14, 110/15) uvodi pojam ugovora na daljinu koji definira u l. 5, t. 27.:

»ugovor na daljinu« je ugovor sklopljen izme u trgovca i potroša a u okviru organiziranog sustava prodaje ili pružanja usluge bez istodobne fizi ke prisutnosti trgovca i potroša a na jednome mjestu pri emu se do trenutka sklapanja ugovora te za sklapanje ugovora isklju ivo koristi jedno ili više sredstava daljinske komunikacije.

Kao sredstva daljinske komunikacije podrazumijeva sva sredstva koja se bez istodobne fizi ke prisutnosti trgovca i potroša a mogu koristiti za sklapanje ugovora na daljinu, kao što su adresirani i neadresirani tiskani materijal, univerzalna pisma i dopisnice, tiskane promidžbene poruke s narudžbenicom, katalozi, telefoni s ljudskim posredovanjem i bez njega, radio, videofon, videotekst, telefaks, televizija, internet i elektroni ka pošta.

2.2.3. Sklapanje ugovora pristupanjem (adhezijom)

Sklapanje ugovora pristupanjem (adhezijom) nastaje prihvatanjem jednog ugovaratelja ve unaprijed utvrđenih i objavljenih poslovnih uvjeta drugog ugovaratelja.

Ponuditelj koji u svom redovitom poslovanju svakodnevno sklapa velik broj po sadržaju potpuno identičnih ugovora izražuje unaprijed svoje poslovne uvjete kojima nudi sklapanje ugovora. Određuju i objavljuju i svoje poslovne uvjete ponuditelj ih upućuje neodređenom broju osoba.

„Ustanove visokog obrazovanja, u pravilu, sa studentima, prilikom upisa na visoko u ilište sklapaju ugovor kojim reguliraju međusobna prava i obveze tijekom studija.

Obzirom da se radi o ugovoru koji je vezan za redovito poslovanje visokih u ilišta te je usklađen s općim aktima visokih u ilišta, druga strana ne može pregovarati, niti utjecati na pojedine odredbe tog ugovora. Dakle, ovdje se radi o sklapanju ugovora pristupanjem (adhezijom)“ (Mlađeni 2016: 348,349).

Poslovni uvjeti obično su tiskani u obliku obrazaca.

Zakon o obveznim odnosima u članku 295. definira opće uvjete poslovanja:

(1) Opći uvjeti ugovora su ugovorne odredbe sastavljene za više i broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavlja) prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva.

(2) Opći uvjeti ugovora dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovarateljima u istom ugovoru, i u pravilu obvezuju kao i ove.

(3) U slučaju neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede ove posljednje.

(4) Opći uvjeti ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.

(5) Opći uvjeti obvezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora.

Za nepoštene odredbe općih uvjeta ugovora Zakon o obveznim odnosima predviđa njihovu ništetnost (članak 296. stavak 1.):

Ništetne su odredbe općih uvjeta ugovora koje, suprotno načelima savjesnosti i poštenja, prouzrokuju neravnopravnost u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja sastavljača ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora, čak i ako su opći uvjeti koji ih sadrže odobreni od nadležnog tijela.

2.2.4. Predugovor (preliminar)

Predugovor je ugovor kojim se preuzima obveza kasnijeg sklapanja drugog, glavnog ugovora (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, čl. 268, st. 1.). On je samostalan i potpun ugovor, ali se sadržaj njegove obaveze sastoji u sklapanju budućeg glavnog ugovora. Za pravovaljanost je potrebno da u njemu budu sadržani bitni sastojci glavnog ugovora.

Za predugovor vrijedi načelo neformalnosti, a, ako se za valjanost glavnog ugovora zahtijeva određeni oblik, u tom se obliku mora sklopiti i predugovor.

Strane su dužne ispuniti obvezu iz predugovora, a ako jedna strana odbija sklopiti glavni ugovor, druga je strana ima pravo tužiti. U tom slučaju sud će joj naložiti da to učini u roku koji sud odredi.

Sklapanje glavnog ugovora može se zahtijevati u roku od 6 mjeseci nakon isteka roka predviđenog za njegovo sklapanje, a, ako taj rok nije predviđen, onda od dana kad je prema naravi posla i okolnostima ugovor trebao biti sklopljen.

Predugovor ne obvezuje ako su se okolnosti od njegova sklapanja toliko izmijenile da ne bi bio ni sklopljen da su takve okolnosti postojale u vrijeme sklapanja.

Nema retroaktivnosti glavnog ugovora, on proizvodi pravne učinke od dana njegova sklapanja, a ne od dana sklapanja predugovora.

2.3. Pojam anje obveznog pravnog odnosa

Pojam anje obveznog pravnog odnosa je institut kojim se pozicija jedne strane, obično vjerovnika, još pojačava.

Prema Klariću i Vedrišu (2014) pojam anje obveznog pravnog odnosa može biti osobno i stvarno.

a) Sredstva stvarnog pojma anja su:

- 1) odgovornost za materijalne i pravne nedostatke inidbe
- 2) prekomjerno oštećenje
- 3) kapara
- 4) pravo zadržanja

b) Sredstva osobnog pojma anja su:

- 1) jamstvo ili poručništvo
- 2) ugovorna kazna ili penal

2.3.1. Odgovornost za materijalne i pravne nedostatke inidbe

Nedostaci se odražavaju kao fakti koje mane stvari (ako stvar nema uobičajena ili ugovorena svojstva) ili kao pravni nedostaci (pravo ne postoji uopće ili ne postoji u onom obujmu i sadržaju kako je ugovoreno).

Odgovornost za materijalne i pravne nedostatke inidbe se podrazumijeva u svakom naplatnom pravnom poslu te spada u tzv. prirodne sastojke pravnog posla (ako stranke ne žele da ih se tereti za odgovornost za nedostatke inidbe, moraju njezino ograničenje ili isključenje posebno ugovoriti).

Za ostvarivanje zahtjeva iz odgovornosti za nedostatke inidbe moraju se kumulativno ispuniti sljedeće opće pretpostavke:

- a) naplatni pravni posao,
- b) materijalni nedostaci moraju postojati u trenutku prijelaza rizika na stjecatelja ili su posljedica uzroka koji je postojao prije tog trenutka, a pravni nedostaci u trenutku ispunjenja ugovora,
- c) da stjecatelj nije znao niti je morao znati za nedostatke.

Gorenc et al. (2005) smatraju kako bi pravila o odgovornosti za pravne i materijalne nedostatke trebalo primjenjivati na sve dvostranoobvezne ugovore, a ne samo na naplatne.

Zakon o obveznim odnosima u čl. 401. definira kada postoje materijalni nedostaci:

(1) Nedostatak postoji:

- 1) ako stvar nema potrebna svojstva za svoju redovitu uporabu ili za promet,
- 2) ako stvar nema potrebna svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavatelju ili mu je morala biti poznata,

- 3) ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijekom ili prešutno ugovorene, odnosno propisane,
- 4) kad je prodavatelj predao stvar koja nije jednaka uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti,
- 5) ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste i koja je kupac mogao opravdati otkrivajući prema naravi stvari, posebno uzimajući u obzir javne izjave prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika o svojstvima stvari (reklame, označavanje stvari i dr.),
- 6) ako je stvar nepravilno montirana pod uvjetom da je usluga montaže uključena u ispunjenje ugovora o prodaji,
- 7) ako je nepravilna montaža posljedica nedostataka u uputama za montažu.

Odgovornost za materijalne nedostatke opterećen je kod naplatnih poslova onaj ugovaratelj koji se obveza sastoji u predaji stvari. On odgovara za nedostatke ako su ispunjene pretpostavke odgovornosti.

Prije svega odgovara se za one materijalne nedostatke koje je stvar imala u trenutku prijelaza rizika na stjecatelja, dakle u trenutku predaje. Odgovornost može postojati čak i ako otuđivatelj nije znao za nedostatke. Otuđivatelj može odgovarati i za one materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na stjecatelja ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga (npr. životinja je bila zaražena bolešću u prije prodaje).

Odgovornost za materijalne nedostatke ne postoji:

- 1) ako je stvar stečena besplatnim pravnim poslom,
- 2) ako je stvar prodana na prisilnoj javnoj prodaji,
- 3) ako su u trenutku sklapanja bili poznati stjecatelju ili mu nisu mogli ostati nepoznati,
- 4) kad je ugovorom isključena,
- 5) kada se te odgovornosti odrekne,
- 6) ako se nedostaci pokažu nakon što je proteklo dvije godine od predaje stvari, a kod trgovačkog ugovora 6 mjeseci.

Onaj tko pravodobno i uredno obavijesti o nedostatku može po svom izboru koristiti jedno od sljedećih prava:

- 1) zahtijevati da se nedostatak ukloni ili da mu se preda druga takva stvar bez nedostatka,
- 2) zahtijevati sniženje cijene,
- 3) izjaviti da raskida ugovor,
- 4) zahtijevati naknadu štete u svakom od navedenih slučajeva, uključivo štetu koju je zbog nedostataka pretrpio na drugim svojim dobrima.

Sukladno čl. 43. Zakona o zaštiti potrošača (NN 41/14, 110/15):

U slučaju materijalnog nedostatka na proizvodu na odnose potrošača i trgovca primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti za materijalne nedostatke stvari.

Odgovornost za pravne nedostatke postoji kod naplatnih pravnih poslova, a za nastajanje te odgovornosti važan je trenutak ispunjenja ugovora, a ne trenutak predaje stvari.

Odgovornost za pravne nedostatke javlja se, prije svega, kada je prenositelj trebao prenijeti pravo vlasništva na stvari, a nije bio vlasnik. Odgovornost postoji i onda kada je trebalo prenijeti stvar slobodnu od tereta, a pokaže se da na stvari postoji neko pravo u korist trećeg.

Kad se pokaže da treća osoba polaže neko pravo na stvar, stjecatelj je o tome dužan obavijestiti otuđitelja i postaviti svoj zahtjev koji se sastoji od poziva otuđitelju da u razumnom roku oslobodi stvar od prava ili zahtjeva trećega ili da stjecatelju isporu i drugu stvar koja nije opterećena pravnim nedostatkom.

Ne udovolji li otuđitelj zahtjevu, a treći oduzme stvar preko suda stjecatelju, ugovor se po samom zakonu automatski raskida. To je slučaj tzv. potpune evikcije.

Ako nije došlo do oduzimanja stvari, ali je stjecateljevo pravo umanjeno ili ograničeno pravima trećega na toj stvari (tzv. djelomična evikcija), stjecatelj može po svom izboru raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje cijene.

Uz svaku od navedenih mogućnosti, stjecatelj može istaknuti i zahtjev za naknadu pretrpljene štete.

2.3.2. Prekomjerno oštećenje

Prekomjerno oštećenje je oštećenje nesrazmjerno izmjeru inidbe i protuinidbe.

Prema Zakonu o obveznim odnosima (članak 375. stavak 1.):

Ako je izmjeru inidbe ugovornih strana u dvostrano obveznom ugovoru postojao u vrijeme sklapanja ugovora oštećenje nerazmjerno, oštećena strana može zahtijevati poništaj ugovora ako za pravu vrijednost tada nije znala niti je morala znati.

Kako bi odgovornost nastala, moraju biti ispunjene sljedeće pretpostavke:

1. naplatni posao,
2. oštećenje nesrazmjerno u trenutku sklapanja ugovora,
3. oštećena strana u vrijeme sklapanja ugovora nije znala niti je morala znati za pravu vrijednost inidbe.

Oštećena strana može zahtijevati poništaj ugovora, a druga strana ima pravo ponuditi dopunu do prave vrijednosti.

Pravo na poništaj prestaje godinu dana nakon sklapanja ugovora, a ne može se zahtijevati ako se radi o besplatnim ugovorima, ugovorima na sreću, ugovorima o nagodbi, trgovačkim ugovorima, javnoj prodaji i ako je viša cijena za stvar dana iz osobite naklonosti.

Pojam trgovačkog ugovora definira čl. 14., st.2. Zakona o obveznim odnosima:

Trgovački ugovori, prema ovom Zakonu, jesu ugovori što ih sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti.

Prema Zakonu o trgovačkim društvima, čl. 1., st.1.:

Trgovac je, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno, pravna ili fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu.

Odricanje od prava na poništaj unaprijed nema pravni učinak.

2.3.3. Kapara

Kapara je iznos novca ili određena količina drugih zamjenjivih stvari koju jedna strana daje drugoj u trenutku sklapanja ugovora kao znak da je ugovor sklopljen i kao sigurnost da će se ispuniti obveze iz ugovora.

Ugovor se smatra sklopljenim kad je kapara dana. Kapara je znak da je ugovor sklopljen te sigurnost da će se obveza ispuniti. Kad se ugovor ispuni, kapara se vraća unavremeno ako je istovrsna s ugovornom obavezom, a inače se vraća.

Zakon o obveznim odnosima za neispunjenje ugovora u čl. 304. propisuje:

(1) Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna strana koja je dala kaparu, druga strana može po svojem izboru zahtijevati ispunjenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete, a kaparu vraća unavremeno u naknadu ili vratiti ili se zadovoljiti primljenom kaparam.

(2) Ako je za neispunjenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, druga strana može, po svojem izboru zahtijevati ispunjenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete i vraćanje kapare, ili tražiti vraćanje dvostruke kapare.

Presuda Županijskog suda u Slavonskom Brodu, br. GŽ 1434/2017-2:

„Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženik isplati dvostruku kaparu (2 x 5.000 EUR) u iznosu od 150.000,00 kn sa zakonskom zateznom kamatom, tvrdeći da je tuženik (prodavatelj) kriv za neispunjenje ugovora.

Pobijanom presudom tužbeni zahtjev je odbijen jer prvostupanjski sud zaključuje da je za neispunjenje ugovora odgovoran tužitelj, budući da nije isplatio tuženiku ugovorenu kupoprodajnu cijenu, koja po utvrđenju suda iznosi 50.000 EUR, pa je tuženik, sukladno članku 304. stavak 1. Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 35/05, 41/08, 63/08, 134/09, 94/13, 78/15), ovlašten zadržati primljenu kaparu.“

Kod djelomičnog ispunjenja ugovora vjerovnik ne može zadržati kaparu, nego samo zahtijevati ispunjenje preostalog dijela obveze i naknadu štete zbog zakašnjenja ili zahtijevati samo naknadu štete zbog nepotpunog ispunjenja. U obama slučajevima se kapara vraća unavremeno u naknadu štete.

Kapara se može ugovoriti i kao odustatnina. To je slučaj kada se uz kaparu ugovori pravo da se odustane od ugovora. Odustane li od ugovora strana koja je dala kaparu, ona ju gubi, a ako odustane strana koja je kaparu primila, ona ju vraća u dvostrukom iznosu.

2.3.4. Pravo zadržanja

Zakon o obveznim odnosima definira pravo zadržanja u čl. 72. st.1:

Vjerovnik dospjele tražbine u svojim rukama nalazi neka dužnikova stvar ima pravo zadržati je dok mu ne bude ispunjena tražbina.

Razlike u odnosu na založno pravo:

1. pravo zadržanja prestaje gubitkom faktične vlasti na stvari, dok založno pravo u tom slučaju ne prestaje,
2. pravo zadržanja je neprenosivo, a založno pravo prenosivo,
3. pravo zadržanja nastaje *ex lege*, založno pravo u pravilu nastaje ugovorom.

Ključni elementi nastanka prava zadržanja su postojanje stvari na jednoj i tražbine na drugoj strani.

Objektom prava zadržanja mogu biti sve pokretne i nepokretne stvari u prometu, a ne mogu biti stvari osobne naravi i stvari koji se izašle iz posjeda dužnika protivno njegovoj volji te one stvari koje se ne mogu izložiti prodaji.

Tražbina mora biti dospjela (iznimno vjerovnik ima pravo zadržanja i za svoju nedospjelu tražbinu ako je dužnik postao nesposoban za plaćanje) te utuživa.

Pravo zadržanja prestaje:

- isplatom tražbine, oprostom duga, prijebom, novacijom,
- sjedinjenjem,
- gubitkom faktične vlasti na stvari,
- davanjem odgovarajućeg osiguranja tražbine.

2.3.5. Jamstvo

Zakon o obveznim odnosima definira jamstvo u čl. 104:

Ugovorom o jamstvu jamac se obvezuje prema vjerovniku da će ispuniti valjanu i dospjelu obvezu dužnika, ako to ovaj ne učini.

Ugovor o jamstvu obvezuje jamca samo ako je izjavu o jamstvu učinio u pisanom obliku.

Za obvezu glavnog dužnika jamac odgovara cijelom svojom imovinom.

Jamac može biti samo osoba koja ima potpunu poslovnu sposobnost.

Karakteristike jamstva:

1. akcesornost – pretpostavlja postojanje valjane obveze glavnog dužnika,
2. supsidijarnost – vjerovnik može zahtijevati ispunjenje obveze od jamca tek onda kad se nije uspio namiriti od glavnog dužnika.

Vrste jamstva:

1. redovito ili obično – obveza jamca je akcesorna i supsidijarna,
2. solidarno – postoji u slučaju da se jamac obveže kao jamac platac (vjerovnik može zahtijevati ispunjenje cijele obveze bilo od glavnog dužnika bilo od jamca ili od obojice istodobno),
3. podjamstvo – ugovor kojim se netko treći obvezuje vjerovniku, ali ne za dužnika, nego za jamca (jamčev jamac).

Kad jamac ispuni obvezu glavnog dužnika, sva vjerovnička prava prelaze na jamca (tzv. zakonska subrogacija). Jamstvo kao akcesorna obveza prestaje ako je na bilo koji način prestala obveza glavnog dužnika, ali može prestati i samostalno.

2.3.6. Ugovorna kazna ili penal

Ugovorna kazna ili penal je ugovorom unaprijed utvrđen iznos novca ili druga imovinska korist koju se dužnik obvezuje isplatiti ili prepustiti vjerovniku ako ne ispuni svoju obvezu, ako zakasni s njezinim ispunjenjem ili ju neuredno ispuni.

Sporazum o ugovornoj kazni je akcesoran jer on dijeli pravnu sudbinu obveze na koju se osiguranje odnosi. Prestankom glavne obveze, prestaje i sporazum o ugovornoj kazni.

Ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obveze jer se za slučaj neispunjenja ili zakašnjenja u ispunjenju novčanih obveza plaćaju zatezne kamate. Stajalište sudske prakse je da dužnik na dospelost, a neisplaćene iznose ugovorne kazne dužuje zatezne kamate (VSRH, Rev-800/97 od 21. travnja 1998.).

Ako je penal ugovoren za slučaj neispunjenja obveze, strana u koju je korist penal ugovoren može zahtijevati ili ispunjenje ugovora ili ugovornu kaznu, dakle zahtjev je alternativan.

Ako je penal ugovoren za slučaj zakašnjenja ili neurednog ispunjenja, vjerovnik može zahtijevati ispunjenje glavne obveze i penal, dakle vjerovnikov zahtjev je kumulativan.

Sud je dužan na zahtjev dužnika smanjiti iznos ugovorne kazne ako je ona nerazmjerno visoka s obzirom na vrijednost i značaj obveze, što potkrepljuje i sudska praksa: „sud drugog stupnja je pravilno postupio kada je obvezu tuženika pravilno pravno označio kao zahtjev na plaćanje ugovorne kazne te istu smanjio primjenom čl. 274. ZOO-a na zahtjev tuženika kao dužnika na iznos koji je i po ocjeni ovoga suda primjeren s obzirom na značaj i vrijednost predmeta spora“ (VSRH Revr 357/06-2 od 13. rujna 2006.).

Dodatni kriterij za smanjenje ugovorne kazne u sudskoj praksi je i stvarno pretrpljena šteta, ali Turkalj i Artuković (2012) smatraju da kriterij stvarno pretrpljene štete dolazi u obzir samo ako je šteta manja od ugovorene visine ugovorne štete.

2.4. Promjene u obveznom pravnom odnosu

Kako bi obvezni pravni odnos bio određen, potrebno je odrediti subjekte (na objema stranama tog odnosa) te objekt, s tim da objekt može biti i odrediv.

U okviru određenog obveznog pravnog odnosa može doći do promjene bilo subjekata, bilo objekta, odnosno sadržaja. Ukoliko dođe do promjene sadržaja na način da se mijenja glavna obveza ili pravna osnova, dolazi i do promjene pravnog identiteta obveznog pravnog odnosa.

1. Promjena subjekata
 - a) Promjena vjerovnika
 1. Cesija
 2. Personalna subrogacija
 - b) Promjene na strani dužnika
 1. Preuzimanje duga
 2. Pristupanje dugu
 3. Preuzimanje ispunjenja
 - c) Prijenos ugovora
 - d) Asignacija ili uputa
2. Promjena sadržaja
 - a) Novacija ili obnova
 - b) Nagodba ili poravnanje

2.4.1. Promjena subjekata

2.4.1.1. Promjena vjerovnika

Cesija

Cesija je ugovor kojim vjerovnik svoju otuđivu tražbinu prenosi na drugu osobu. On nastaje u trenutku sporazuma između starog i novog vjerovnika, što znači da je konsenzualan i dvostran. Iznimno može trebati pristanak dužnika ako je tako ugovoreno.

Cesija može biti dobrovoljna ili ugovorna, zakonska i nužna.

Objekt cesije može biti samo prenosiva tražbina. Neprenosive (strogo osobne tražbine, tražbine čiji je prijenos zakonom zabranjen i tražbine koje se po naravi protive prenošenju na drugog) se ne mogu ustupati.

Personalna subrogacija

Personalna subrogacija je prijelaz vjerovnikove tražbine na osobu koja ju je ispunila umjesto dužnika.

Ugovorna personalna subrogacija postoji kad ispunitelj, prije ispunjenja ili pri ispunjenju, ugovori s vjerovnikom da tražbina prije e na njega sa svim ili nekim sporednim pravima.

Ispunitelj može sklopiti ugovor i s dužnikom, ali samo prije ispunjenja.

Predmet personalne subrogacije mogu biti samo prenosiva prava.

Do zakonske personalne subrogacije dolazi kada ispunitelj ima pravni interes ispunjenja obveze. Na njega prelazi tražbina sa svim sporednim pravima u trenutku ispunjenja.

2.4.1.2. Promjene na strani dužnika

Preuzimanje duga

Dug se preuzima ugovorom između dužnika i trećega uz vjerovnikov pristanak.

Ako vjerovnik ne pristane, nastaje ugovor o preuzimanju ispunjenja. Ako je preuzimatelj prezadužen, a vjerovnik to nije znao, ugovor ima u inak ugovora o pristupanju dugu.

Objekt ne može biti strogo osobna dužnikova obveza.

Sporedna prava ostaju i dalje.

Pristupanje dugu

Ugovorom između vjerovnika i trećega, kojim se obvezuje vjerovniku da će ispuniti njegovu tražbinu, treći stupa u obvezni odnos pored dužnika.

Treći se od dužnika može namiriti s naslova ugovorne personalne subrogacije.

Preuzimanje ispunjenja

Ugovorom između dužnika i trećega treći preuzima obvezu ispunjenja dužne obveze umjesto dužnika. Taj se ugovor naziva još i ugovor o ispunjenju.

Vjerovnik ne može trećega tužiti na ispunjenje, ali je dužan ispunjenje primiti.

Treći odgovara dužniku za štetu koju ovaj pretrpi ako treći ne ispuni obvezu.

2.4.1.3. Prijenos ugovora

Svaka ugovorna strana može, ako na to pristane druga strana, prenijeti ugovor na neku treću osobu koja time postaje nositelj svih njezinih prava i obveza iz toga ugovora. (Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, I. 127., vst. 1.)

Prenositelj odgovara primatelju za valjanost prenesenog ugovora, ali mu ne jamči da će druga strana ispuniti svoje obveze iz prenesenog ugovora, osim ako se na to posebno obvezao.

Druga strana može isticati primatelju sve prigovore iz prenesenog ugovora i one koje ima iz drugih odnosa s njim, ali ne i prigovore koje ima prema prenositelju.

2.4.1.4. Asignacija ili uputa

Asignacija ili uputa je izjava uputitelja kojom ovlašćuje upućenika da u svoje ime, a za račun uputitelja, ispuni određenu naredbu primatelju upute, a primatelja upute ovlašćuje da u svoje ime, a za njegov račun, primi naredbu od upućenika.

Primjer asignacije je kada jedna osoba, koja je prodala svoj mobitel drugoj osobi za 1.000,00 kuna, ovlasti tu osobu da plati iznos od 1.000,00 kuna trećoj osobi koja je vlasnik stana s kojom prodavatelj ima sklopljen ugovor o najmu stana s ugovorenom mjesečnom najamninom u iznosu od 1.000,00 kuna, a treću osobu ovlasti da primi taj iznos na ime neplaćene najamnine.

2.4.2. Promjena sadržaja

2.4.2.1. Novacija ili obnova

Novacija ili obnova je ugovor kojim strane mijenjaju ili pravnu osnovu ili glavnu naredbu svoje dosadašnje obveze.

Novacija se nikad ne predmnijeva, namjera noviranja mora biti jasno izražena.

Stara obveza mora biti pravno valjana, inače je novacija bez učinka.

Ako je pobojna, moguća je obnova (ako je dužnik znao za razlog pobojnosti).

Ne smatra se novacijom promjena koja se ne odnosi na glavnu naredbu npr. rok, kamate, ugovorna kazna i sl. niti izdavanje isprave o dugu, mjenice ili čeka.

2.4.2.2. Nagodba

Nagoda je ugovor kojim strane svoje sporne i dvojbene tražbine uređuju tako da svaka ponešto odstupi od svog zahtjeva.

Pravo je sporno kad nema suglasja o njegovoj opstojnosti, a dvojbeno kad su sporni struktura i obujam njegova sadržaja i kad je neizvjesno njegovo ostvarenje.

Nagodba je ništetna ako su strane u zabludi u vezi s postojanjem pravnog odnosa.

Bitno je da se temelji na uzajamnim popuštanjima, inače se ne radi o nagodbi.

Ugovor o nagodbi je po svojim karakteristikama dvostranoobavezan i naplatan.

Nagodba je valjana kad strana ima sposobnost raspolaganja pravom koje je predmet nagodbe.

Sadržaj nagodbe ne mogu biti prava kojima se ne može raspolagati, odnosno sve što je protivno Ustavu, prisilnim propisima i moralu.

2.4.3. Djelovanje ugovora

2.4.3.1. Djelovanje me u ugovarateljima

Ugovorom se stvaraju prava i obveze za ugovorne strane, ali se njegovi učinci protežu i na univerzalne sljednike, osim kada su strogo osobne naravi ili su to ugovaratelji svojom voljom isključili.

2.4.3.2. Djelovanje prema trećima

Prema Klariću i Vedrišu (2014) iznimke od pravila relativnog djelovanja ugovora su:

- a) Ugovaranje u korist trećeg kojim se jedna ugovorna strana obvezuje drugoj da će ispuniti određenu obvezu u korist treće osobe.
- b) Obvezanje radnje treće osobe
Obvezanje drugom da će treći nešto učiniti ili propustiti trećega ne obvezuje, a obvezatelj odgovara za štetu koju bi drugi pretrpio zbog toga što treći ne pristaje obvezati se ili ispuniti određenu radnju. Obvezatelj neće odgovarati ako je drugom obvezao da će se samo zauzeti kod trećega da se ovaj obveže nešto učiniti ili propustiti, a u tome nije uspio i pored svega potrebnog zalaganja.
- c) Pobijanje dužnikovih pravnih radnji.

2.5. Prestanak obveznog odnosa

Sudionicima obveznog odnosa je u interesu da taj odnos prestane budu i da se njegova funkcija najbolje ostvaruje njegovim prestankom.

Po Klari u i Vedrišu (2014) obvezni odnos prestaje nastupanjem jedne od sljedećih činjenica:

1. ispunjenje
2. nemogućnost ispunjenja
3. raskid ugovora
4. prijeboj
5. otpust duga
6. protek vremena i otkaz
7. ostali načini:
 - a) smrt dužnika ili vjerovnika
 - b) novacijom
 - c) sjedinjenjem
 - d) propisom

2.5.1. Ispunjenje

Ispunjenje je prestanak obveznog odnosa pravilnim i urednim ispunjenjem dužne obaveze.

U strogo osobnim obvezama obavezu može ispuniti samo dužnik, dok u ostalim može i treća osoba.

Osim vjerovniku, obaveza se može ispuniti i osobi određenoj zakonom, odlukom suda, ugovorom između dužnika i vjerovnika ili vjerovnikovom voljom.

Opća pravila

Dužnik ispunjava onu obavezu koja je objekt tog obveznog odnosa.

Iznimno, sporazumom između vjerovnika i dužnika dužnik može dati, a vjerovnik primiti nešto drugo (davanje umjesto isplate) ili dužnik može predati neku stvar ili neko pravo da ih vjerovnik proda pa se naplati (davanje radi isplate).

Dužnik nije ovlašten obavezu ispunjavati na dijelove niti je vjerovnik dužan primiti isplatu na dijelove, osim kada to nalaže narava obaveze i kod novih obaveza.

U dvostranoobveznim pravnim poslovima jedan ugovaratelj može tražiti ispunjenje obaveze samo ako je svoju obavezu ispunio ili ju je spreman ispuniti.

Dužnik je obavezan obavezu ispuniti na određeno mjestu, u određeno vrijeme i na određeni način (mjerodavno je ono što su stranke ugovorile).

Zakašnjenje

Zakašnjenje je povreda obveznog odnosa koja se sastoji u neodržanju ugovornih ili zakonskih rokova ispunjenja ili primitka ispunjenja.

Zakašnjenje dužnika nastaje kada dužnik nije svoju obvezu ispunio na vrijeme (u roku određenom za ispunjenje ili, ako roka nema, kada vjerovnik pozove dužnika na ispunjenje obveze).

Zakašnjenje vjerovnika nastaje kada vjerovnik nije primio svoje ispunjenje na vrijeme (ako bez osnovanog razloga odbije primiti ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spriječi).

2.5.2. Nemogućnost ispunjenja

Kada ispunjenje postane nemoguće zbog događaja ili okolnosti za koje dužnik ne odgovara, obveza prestaje.

Radi se o vanjskim, izvanrednim i nepredvidivim okolnostima koje su nastale poslije sklapanja ugovora, a dužnik ih nije mogao spriječiti, otkloniti niti izbjeći.

Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev 262/10 to potkrijepljuje:

„U smislu odredbe čl. 21. Zakona o zakupu poslovnog prostora nakon prestanka zakupa zakupnik je dužan predati zakupcu poslovni prostor u stanju u kojem ga je primio, a što tuženik nije mogao kada je prostor uništen u požaru nakon dvije godine vršenja zakupa.

U takvim okolnostima, o čemu je da je došlo do nemogućnosti ispunjenja ugovornih obveza, za koju ne odgovara ni jedna od stranaka, sve u smislu odredbe čl. 137. st. 1. ZOO-a, a što je imalo za posljedicu gašenje obveza kako tužitelja kao zakupodavca, tako i tuženika kao zakupca...U konkretnom slučaju kako za požar u zakupljenom prostoru nisu odgovorni ni tužitelj ni tuženik, a zbog čega je ispunjenje tužnikove ugovorne obveze u smislu vraćanja lokala u stanju kakvom ga je primio postalo nemoguće, pošto je lokal izgorio u požaru, nužno je zaključiti da se time njegova obveza iz ugovora ugasila. U skladu s tim tužitelja kao zakupodavca ne pripada ni potraživati od tuženika kao zakupca trošak uspostave lokala u stanju kakvom je bio, a posljedično tome niti može potraživati od tuženika trošak izgubljene zarade, a zbog nemogućnosti davanja ovog prostora u zakup.“

2.5.3. Raskid ugovora

Raskid ugovora je na dan prestanka valjanog ugovora koji još nije ispunjen ili je samo djelomično ispunjen.

Ugovor se može raskinuti na osnovi volje stranaka ili na osnovi zakona.

a) Raskid na osnovi straneke volje

Stranke ugovora mogu raskinuti sporazumno ili jednostrano.

1. Sporazumni raskid

Ugovor kojim ugovorne strane odustaju od postojećeg, valjanog ugovora prije njegovog ispunjenja. On je moguć samo ako ugovor nije ispunjen ili je samo djelomično ispunjen.

Zakon o obveznim odnosima predviđa neformalnost oblika osim kada je drugačije predviđeno zakonom ili ako cilj zbog kojega je propisan zahtijeva da i raskid bude u istom obliku.

2. Jednostrani raskid na temelju ugovora

Ugovorne strane mogu ugovornim klauzulama osigurati sebi pravo jednostranog raskida ugovora. One moraju to posebno i određeno navesti razloge zbog kojih mogu jednostrano raskinuti ugovor.

b) Raskid na osnovi zakona

U nekim slučajevima zakon ovlaštava jednu ugovornu stranu da jednostranom izjavom volje raskine ugovor, a u nekim se ugovor raskida po samom zakonu.

1. Jednostrani raskid

a) Raskid zbog neispunjenja

U slučaju neispunjenja dvostranoobveznog ugovora u roku (kad rok nije bitan sastojak ugovora) vjerovnik može raskinuti ugovor, ostavljajući i dužniku primjeren naknadni rok za ispunjenje. Ako ni tada ne ispuni obvezu, ugovor se raskida po samom zakonu.

b) Raskid zbog promijenjenih okolnosti

Ugovorna strana može zahtijevati izmjenu ili raskid ugovora ako bi joj zbog izvanrednih okolnosti nastalih nakon sklapanja ugovora ispunjenje obveze postalo pretjerano otežano ili bi joj nanijelo pretjerani gubitak.

2. Raskid *ex lege*

Do raskida dolazi po ispunjenju pretpostavki koje zakon predviđa (npr. kod fiksnih ugovora kod kojih je ispunjenje u roku bitan sastojak ugovora, ugovor se raskida ako dužnik ne ispuni obvezu u ugovorenom roku).

Presuda Vrhovnog suda br. Rev 852/07 pobliže objašnjava posljedice *ex lege* raskida: „time što tuženik M. V. nije ispunio svoju obvezu uplate 3.000.000,00 eura u roku za kojeg su utvrdili da je bitan sastojak ugovora, po samom zakonu (*ex lege*) nastupio raskid ugovora. Takvo pravno stajalište ima temelj u čl. 125. st. 4. u vezi sa st. 1. istog članka Zakona o obveznim odnosima. Naime, kad je ispunjenje obveze u određenom roku bitan sastojak ugovora, pa dužnik ne ispuni obvezu u tom roku, ugovor se raskida po samom zakonu. U takvom slučaju, prema stajalištu revizijskog suda, nije potrebna nikakva vjerovnikova obavijest dužniku jer je raskid ugovora nastupio po sili zakona. Obavijest bi značila samo utvrđenje (deklaraciju) koje nastupjele činjenice raskida ugovora. Ta obavijest, dakle, nema konstitutivno značenje. Izostanak takve obavijesti

ne dovodi dužnika u povoljniji pravni položaj jer dužnik mora znati kakve su posljedice neispunjenja ugovora u situaciji kad je rok u kojem je tuženik trebao ispuniti navedenu obvezu bitan sastojak ugovora.“

U incu raskida

Osnovni je u incu raskida ugovora oslobođenje ugovornih strana njihovih ugovornih obveza, osim odgovornosti za štetu u nekim slučajevima.

Nastaje i obveza restitucije koja se odnosi i na koristi koje je ugovorna strana imala u meuvremenu (u pravilu u obliku novane naknade).

Ako je objekt novac, uz glavnice se duguju i zatezne kamate.

2.5.4. Prijeboj

Prijeboj je prestanak obveze obrađivanjem protutražbine s tražbinom.

Vrste:

- a) sporazumni ili dobrovoljni (nastaje sporazumom objiju ugovornih strana),
- b) jednostrani (nastaje izjavom volje jedne ugovorne strane nakon ispunjenja zakonskih pretpostavki),
- c) *ex lege* (nastaje izravno po zakonu bez obzira na volju ugovornih strana).

Prijeboj je isključen kod tražbina koje potječu iz određenih taksativno navedenih obveznopравnih odnosa.

2.5.5. Otpust duga

Obveza prestaje kad vjerovnik izjavi dužniku da neće zahtijevati njezino ispunjenje, a dužnik se s tim suglasi.

Ne traži se određen oblik.

Sporazum o otpustu duga je blizak sporazumnom raskidu, pod pretpostavkom da je dug otpušten u cijelosti.

Nema uinka ako dužnik uskrati pristanak.

Sporazum je sklopljen prešutno ako vjerovnik dužniku vrati obveznicu.

2.5.6. Protok vremena i otkaz

Obveznopравni odnos na određeno vrijeme prestaje istekom vremena.

Ako trajanje nije vremenski određeno, prestaje otkazom. Otkaz je jednostrana izjava kojom se okončava trajni obveznopравni odnos na neodređeno vrijeme.

2.6. Ugovori – posebni dio

2.6.1. Ugovor o kupoprodaji

(Prilog 1)

Zakon o obveznim odnosima l. 376., st.1. definira:

Ugovorom o kupoprodaji prodavatelj se obvezuje predati kupcu stvar u vlasništvo, a kupac se obvezuje za prepuštenu stvar platiti mu cijenu.

Karakteristike ugovora o kupoprodaji

1. Ugovor o kupoprodaji je konsenzualan ugovor, što znači da postaje perfektan onog trenutka kad strane postignu sporazum (konsenzus) o bitnim sastojcima ugovora, a to su objekt i cijena. Kod potrošačkih ugovora kupoprodaja može biti i realan ugovor.
2. On je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik.
3. Naplatan je jer se za ispunidbu traži protu ispunidba.
4. Neformalan je, osim ugovora o prodaji nekretnina i ugovora o kupoprodaji s obročnim otplatama cijene koji moraju biti sklopljeni u pisanom obliku.
5. Cilj kupoprodaje je steći i pravo vlasništva na stvari, odnosno postati nositelj određenog prava, što znači da je kupoprodaja kauzalan posao.

Objekti kupoprodaje

Objektom kupoprodaje mogu biti stvari koje su u prometu, a to mogu biti pokretnine i nekretnine. Prava mogu biti objektom kupoprodaje ako je riječ o imovinskim pravima te ako nisu strogo osobna. Kao objekt kupoprodaje može se pojaviti i imovina.

Objekt kupoprodaje mora biti određen ili barem odrediv. On je određen ako predstavlja jedinicu u prometu, a odrediv ako se naknadno može individualizirati, a da se za to ne mora meću istim stranama sklapati novi pravni posao.

Kupovna cijena

Cijena je vrijednost stvari izražena u novcu.

Kupovna cijena mora imati 3 karakteristike:

1. mora biti izražena u novcu (može biti i vrijednosni papir, ali ne smije biti stvar jer u tom slučaju ne bi bilo riječi o kupoprodaji, već o zamjeni),
2. mora biti određena ili određiva (određena je ako je ustanovljena u fiksnom iznosu, a određiva ako ugovor sadrži dovoljno podataka pomoću kojih se može naknadno odrediti),
3. ne smije biti protuzakonita.

Prodavatelj mora brižljivo čuvati stvar do trenutka predaje, predati je kupcu u posjed te odgovarati za materijalne i pravne nedostatke stvari.

Kupac treba preuzeti stvar i isplatiti cijenu.

2.6.2. Ugovor o zamjeni

Zakon o obveznim odnosima l. 474., st.1. definira:

Ugovorom o zamjeni svaki se ugovaratelj obvezuje prema svom suugovaratelju predati mu stvar u vlasništvo.

Karakteristike ugovora o zamjeni

1. Ugovor o zamjeni je konsenzualan ugovor, što znači da postaje perfektan onog trenutka kad strane postignu sporazum (konsenzus) o bitnim sastojcima ugovora.
2. On je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik.
3. Naplatan je, ali se naplata ne sastoji u novcu, nego u predaji druge stvari.
4. Neformalan je, ali, ako se radi o zamjeni nekretnina, mora biti u pisanom obliku.
5. Kauzalan je, a kauza je stjecanje vlasništva.

Objektom zamjene mogu biti sve stvari u prometu i prenosiva prava. Novac ima poseban položaj jer, ako se zamjenjuje domaći novac – radi se o zamjeni, a, ako se daje strani novac ili novac koji nema valutnu vrijednost – radi se o kupoprodaji.

2.6.3. Ugovor o darovanju

(Prilog 2)

Zakon o obveznim odnosima l. 479., st.1. definira:

Ugovor o darovanju nastaje kad se darovatelj obveže prepustiti obdareniku bez protu inidbe stvar ili imovinsko pravo, a obdarenik to prihvati.

Karakteristike ugovora o darovanju

1. Za nastanak ugovora o darovanju potreban je prihvata obdarenika.
2. Besplatan je jer se za inidbu ne može tražiti protu inidba.
3. Može biti i konsenzualan i realan.
4. Ako je konsenzualan (akt sklapanja odvojen od akta ispunjenja), potrebno ga je sklopiti u obliku javnobilježnog akta ili ovjerovljene privatne isprave (formalan), a ako je realan (akt ispunjenja dolazi neposredno nakon sklapanja), ne traži se određeni oblik (neformalan), osim ako se radi o nekretnini.
5. Potrebna je dobrovoljnost darovatelja.

Objektom darovanja mogu biti stvari (sadašnje i buduće), prava (prenosiva) te imovina (sadašnja i buduće).

Darovanje se može i opozvati i to zbog oskudnosti darovatelja ili grube nezahvalnosti obdarenika.

2.6.4. Ugovor o zajmu

Zakon o obveznim odnosima l. 499., st.1. definira:

Ugovorom o zajmu obvezuje se zajmodavac predati zajmoprimcu određeni iznos novca ili određenu količinu drugih zamjenljivih stvari, a zajmoprimac se obvezuje vratiti mu poslije stanovitog vremena, isti iznos novca odnosno istu količinu stvari iste vrste i kakvoće.

Karakteristike ugovora o zajmu

1. Ugovor o zajmu je konsenzualan, što znači da postaje perfektan onog trenutka kad strane postignu sporazum.
2. Dvostranoobavezan je s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik.
3. Naplatan je ako su ugovorene kamate, inače je besplatan.
4. Zajam je kauzalan, a kauza je ostvarenje kredita.
5. Neformalan je, osim ugovora o kreditu i ugovora o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira.

Objekt je novac ili zamjenljive stvari

Prava i obveze ugovornih strana

Zajmodavac predaje stvar u ugovoreno vrijeme, a, ako nije ugovoreno, onda kad zajmoprimac zatraži. Zajmoprimac je dužan u ugovorenom roku vratiti istu količinu stvari, iste vrste i kakvoće, a ako rok nije ugovoren, nakon isteka primjerenog roka.

2.6.5. Ugovor o posudbi

Zakon o obveznim odnosima l. 509., st.1. definira:

Ugovor o posudbi nastaje kad posuditelj preda posudovniku određenu stvar na besplatnu uporabu, a ovaj se obveže vratiti je nakon uporabe.

Karakteristike ugovora o posudbi

1. Ugovor o posudbi je jednostranoobavezan budući da obveza postoji samo na strani posudovnika.
2. Realan je jer nastaje predajom stvari.
3. Besplatan je (inače bi bio najam).

Objektom posudbe su u pravilu nepotrošne stvari (potrošne samo ako se ugovori povrat iste stvari). Mogu biti i pokretne i nepokretne.

Posudovnik ima pravo rabiti stvar na na in utvr en ugovorom, ina e, kako odgovara svojstvima i namjeni stvari, dužan je snositi redovite troškove održavanja, ne smije posu enu stvar prepustiti tre emu na uporabu bez pristanka posuditelja, odgovarati za ošte enje i propast stvari ako su nastali njegovom krivnjom, a ako je stvar dao u potposudbu bez pristanka posuditelja i kad su nastali slu ajem te vratiti stvar posuditelju po isteku ugovorenog vremena.

2.6.6. Ugovor o zakupu

(Prilog 3)

Zakon o obveznim odnosima l. 519. definira:

Ugovorom o zakupu obvezuje se zakupodavac predati zakupniku odre enu stvar na korištenje, a ovaj se obvezuje pla ati mu za to odre enu zakupninu.

Objektom zakupa mogu biti nekretnine i pokretnine.

Razlika izme u zakupa i najma je u tome što se kod najma stvar daje na uporabu (bez ubiranja plodova), a kod zakupa na korištenje (podrazumijeva ubiranje plodova).

Karakteristike ugovora o zakupu

1. Ugovor o zakupu je konsenzualan jer nastaje samim dogovorom ugovornih strana.
2. Dvostranoobvezan je s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Obveza jedne strane se sastoji u prepuštanju stvari, a druge u pla anju zakupnine.
3. Neformalan je, osim zakupa poljoprivrednog zemljišta i poslovnog prostora.
4. Naplatan je jer zakupnik ima obvezu pla anja zakupnine.

Prava i obveze ugovornih strana

Zakupodavac je dužan predati stvar u ispravnom stanju, održavati stvar u ispravnom stanju, snositi odgovornost za materijalne i pravne nedostatke stvari.

Zakupnik je dužan koristiti stvar kao dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin, naknaditi štetu za korištenje protivno ugovoru, pla ati zakupninu, uvati stvar i nakon prestanka zakupa vratiti je neošte enu.

Podzakup je ugovor kojim zakupnik daje zakupljenu stvar u zakup drugome.

Zakup prestaje istekom vremena, otkazom i propaš u stvari zbog više sile.

Posebna vrsta ugovora o zakupu je zakup poslovnog prostora reguliran Zakonom o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora (NN 125/11, 64/15) koji u l. 5. definira:

Ugovorom o zakupu poslovnog prostora obvezuje se zakupodavac predati zakupniku određeni poslovni prostorni korištenje, a zakupnik se obvezuje platiti mu za to ugovorenu zakupninu.

2.6.7. Ugovor o najmu

(Prilog 4)

Zakon o obveznim odnosima l. 550. definira:

Ugovorom o najmu obvezuje se najmodavac predati određenu stvar najmoprimcu na uporabu, a ovaj mu se obvezuje za to plaćati određenu najamninu.

Karakteristike ugovora o najmu

1. Ugovor o najmu je konsenzualan ugovor jer nastaje samim dogovorom ugovornih strana.
2. Dvostranoobvezan je s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Obveza jedne strane se sastoji u prepuštanju stvari, a druge u plaćanju najmnine.
3. Naplatan je jer postoji obveza najmoprimca plaćati najamninu.
4. Kauzalan je, a kauza je naplatno prepuštanje stvari na uporabu.
5. Neformalan je, osim za nekretnine.

Obveze ugovornih strana

Najmodavac ima obvezu predati stvar i održavati je u podobnom stanju, snositi poreze i druge javne terete, uzdržati se od preinaka te odgovarati za materijalne i pravne nedostatke stvari.

Najmoprimac ima obvezu rabiti stvar u skladu s ugovorom, plaćati najamninu te vratiti stvar nakon prestanka najma u stanju kakvom je bila u vrijeme predaje.

Najam prestaje istekom vremena, otkazom i propašću stvari.

Posebna vrsta ugovora o najmu je ugovor o najmu stana (Prilog 4). Zakon o najmu stanova (NN 91/96, 48/98, 66/98, 22/06), kao *lex specialis*, uređuje prava i obveze u vezi s najmom stana ili dijela stana. U l. 3. definira pojam navedenog ugovora:

Ugovorom o najmu stana obvezuje se najmodavac predati stan na stanovanje najmoprimcu uz za to određenu najamninu.

2.6.8. Ugovor o doživotnom uzdržavanju

Zakon o obveznim odnosima l. 579., st.1. definira:

Ugovorom o doživotnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a

druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine, s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do trenutka smrti primatelja uzdržavanja.

Karakteristike ugovora o doživotnom uzdržavanju

1. Ugovor o doživotnom uzdržavanju je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik.
2. Naplatan je (za uzdržavanje se daje imovina).
3. Strogo je formalan ugovor koji se sklapa u pisanom obliku i ovjerava od strane suca nadležnog suda ili sastavlja u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizira po javnom bilježniku.

Objekt ugovora su pokretne i nepokretne stvari i prava. Davatelj uzdržavanja ne odgovara poslije smrti za dugove primatelja uzdržavanja, osim ako se tako ne ugovori.

Ugovor prestaje sporazumnim raskidom, jednostranim raskidom, raskidom zbog izmijenjenih okolnosti, raskidom zbog smrti davatelja uzdržavanja, smrću u primatelja uzdržavanja.

2.6.9. Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju

Zakon o obveznim odnosima l. 586., st.1. definira:

Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili treću (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga se strana obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine.

Karakteristike ugovora o dosmrtnom uzdržavanju

1. Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik.
2. Naplatan je (za uzdržavanje se daje imovina).
3. Strogo je formalan ugovor koji se sklapa u pisanom obliku i ovjerava od strane suca nadležnog suda ili sastavlja u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizira po javnom bilježniku.

Primatelj uzdržavanja može odrediti da se u njegovu korist osnuje stvarni teret uzdržavanja kao jamstvo za ispunjenje obveze.

2.6.10. Ugovor o djelu

(Prilog 5)

Zakon o obveznim odnosima čl. 590. definira:

Ugovorom o djelu izvođač se obvezuje obaviti određeni posao, kao što je izrada ili popravak neke stvari, izvršenje kakva fizičkog ili umnog rada i sl., a naručilac se obvezuje platiti mu za to naknadu.

Karakteristike ugovora o djelu

1. Ugovor o djelu je konsenzualan jer je dovoljan sporazum o djelu i naknadi.
2. On je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Obveza jedne strane je izvršenje djela, a druge plaćanje naknade.
3. Naplatan je jer se uvijek daje naknada.
4. Kauzalan je, a kauza je izvršenje nekog posla uz naknadu.
5. Neformalan je, osim ako strane ne ugovore drugačije.
6. Obveza izvršenja djela vrlo često strogo osobna (izrada portreta, stručno predavanje).

Objekt obaveze izvođača je izvršenje određenog djela. Sadržaj obaveze je činjenje, što znači da je riječ o činidbi rada, međutim njezin objekt nije funkcija rada (npr. pomagati u nekoj radionici, na kojoj se temelje ugovori o radu) već rezultat rada (sašiti haljinu, izraditi skulpturu).

Prava i obveze ugovornih strana

Izvođač je dužan izvršiti djelo prema ugovoru i pravilima struke u ugovorenom roku, a ako rok nije ugovoren, za vrijeme koje je razumno potrebno za takvu vrstu posla. Dužan je predati naručitelju izrađenu ili popravljenu stvar, osim ako stvar propadne iz uzroka za koji ne odgovara (viša sila), upozoriti naručitelja na nedostatke materijala koji mu je naručilac predao, kao i nedostatke u naručiteljevu nalogu, inače odgovara za štetu te snositi odgovornost za nedostatke djela.

Naručilac je dužan primiti izvršeni rad, isplatiti ugovorenu ili na drugi način određenu naknadu te pregledati izvršeno djelo čim je to po redovitom toku stvari moguće i bez odlaganja obavijestiti izvođača o nedostacima.

Izvođač ima zakonsko založno pravo na izrađenoj ili popravljenoj stvari radi osiguranja naplate naknade za rad i utrošeni materijal, a naručilac ima pravo nadzora i pravo davanja uputa za sve vrijeme obavljanja posla. Izvođač mu je pak dužan to omogućiti.

Ugovor o djelu prestaje izvršenjem djela i isplatom naknade, raskidom ugovora, smrću strana te gubitkom radne sposobnosti izvođača.

2.6.11. Ugovor o građanju

Zakon o obveznim odnosima l. 620., st.1. definira:

Ugovorom o građanju izvođač se obvezuje prema određenom projektu izgraditi u ugovorenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu ili na takvom zemljištu, odnosno na postojećoj građevini izvesti kakve druge građevinske radove, a naručitelj se obvezuje isplatiti mu za to određenu cijenu.

Karakteristike ugovora o građanju

1. Ugovor o građanju je konsenzualan jer nastaje samim sporazumom strana o radovima i cijeni.
2. On je dvostranoobavezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Obveza jedne strane je izvođenje radova, a druge plaćanje cijene.
3. Naplatan je jer je propisana obveza plaćanja.
4. Kauzalna je, a kauza je izvršenje građevinskih radova.
5. Formalan je (propisan pisani oblik).

Objekt ugovora je građevina (zgrada, brana, most, tunel, vodovod, cesta i ostalo).

Bitan element ugovora je cijena radova koja može biti ugovorena kao jedini na cijena (po jedinici mjere ugovoreni radova) ili kao ukupno ugovorena cijena (u ukupnom iznosu za cijeli objekt).

2.6.12. Ugovor o ortaštvu

Zakon o obveznim odnosima l. 637., st.1. definira:

Ugovorom o ortaštvu uzajamno se obvezuju dvije ili više osoba uložiti svoj rad i/ili imovinu radi postizanja zajedničkog cilja.

Karakteristike ugovora o ortaštvu

1. Ugovor o ortaštvu je konsenzualan jer nastaje sporazumom ortaka.
2. Neformalan je te se može sklopiti i usmeno i konkludentno.
3. Uzajamno je obavezan jer svaki ortak mora na ugovoreni način doprinijeti ostvarenju zajedničkog cilja.
4. Naplatan je jer za svoj ulog ortak dobiva udio u ortaku i imovini.
5. Višestran je jer ga, u pravilu, sklapa više od dvije osobe.
6. Trajan je odnos, što znači da se može otkazati uz poštovanje otkaznog roka.

2.6.13. Ugovor o ostavi

Zakon o obveznim odnosima l. 725., st.1. definira:

Ugovorom o ostavi obvezuje se ostavoprimac da primi stvar od ostavodavca, da je uva i da je vrati kad ovaj bude zatražio.

Karakteristike ugovora o ostavi

1. Ugovor o ostavi je po svojoj definiciji konsenzualan ugovor budu i da nastaje samim dogovorom strana. Iako je određena obveza ostavoprimca da primi stvar od ostavodavca bez obveze ostavodavca da ju preda, bez same predaje stvari obveza iz ugovora se ne može ispuniti. Budu i da u incu ugovora po inju tek predajom stvari, ostava se može smatrati realnim ugovorom.
2. U pravilu je besplatan (naplatan kad je ugovorena naknada, kad ostavoprimac profesionalno uva stvari i kad to proizlazi iz prirode posla).
3. Jednostranoobvezan je kad je besplatan, dvostrano kad je naplatan.
4. Neformalnost oblika.
5. Kauzalan je, a kauza je uvanje stvari.

Ostavodavac ne mora biti vlasnik stvari, ali to ne smije biti ni ostavoprimac.

Objekt može biti samo pokretna stvar, nije važno je li u prometu i ima li vrijednost za druge ljude.

Ostavoprimac mora povjerenu stvar uovati kao vlastitu (uz naknadu pove anom pažnjom), ne smije ju upotrebljavati, dužan je ostavodavca obavijestiti o svim promjenama na stvari, mora vratiti stvar ostavodavcu im ju ovaj zatraži te odgovara za štetu.

Ostavodavac ima pravo na naknadu (ako je ugovorena), opravdane troškove, naknadu eventualne štete, vra njanje stvari prije roka (ako postoji opasnost štete).

Prestaje kada ostavoprimac vrati stvar ostavodavcu i kad stvar slu ajno propadne.

2.6.14. Ugovor o uskladištenju

Zakon o obveznim odnosima l. 744., st.1. definira:

Ugovorom o uskladištenju obvezuje se skladištar da primi i uva određenu robu i da poduzima potrebne ili ugovorene mjere radi njezina o uvanja u određenom stanju te da je preda na zahtjev ostavodavca ili druge ovlaštene osobe, a ostavodavac se obvezuje da mu za to plati određenu naknadu.

Karakteristike ugovora o uskladištenju

1. Ugovor o uskladištenju je dvostranoobvezan s obzirom na to da je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Obveza jedne strane je uvanje robe, a druge za to platiti naknadu.

2. Naplatan je ugovor (obavezna naknada) koji se sklapa na adhezijski način.

Nakon sklopljenog ugovora javno skladište je dužno ostavodavcu na njegov zahtjev izdati skladišnicu koja se sastoji od priznanice i založnice.

Skladištar odgovara za štetu, osim ako se dokaže da je šteta prouzročena višom silom, krivnjom ostavodavca, manama ili prirodnim svojstvom robe ili neispravnom ambalažom do visine stvarne vrijednosti.

2.6.15. Ugovor o nalogu

Zakon o obveznim odnosima čl. 763., st.1. definira:

Ugovorom o nalogu obvezuje se i ovlašćuje nalogoprimac poduzimati za račun nalogodavca određene poslove.

Karakteristike ugovora o nalogu

1. Ugovor o nalogu je u pravilu naplatan (osim kad je drugačije ugovoreno ili kad proizlazi iz naravi međusobnog odnosa).
2. Neformalan je jer zakon ne propisuje oblik.
3. Konsenzualan je budući da nastaje prihvatanjem izjave volje jedne strane.

Prestaje odustankom nalogodavca, otkazom nalogoprimca, smrću nalogoprimca ili nalogodavca, prestankom pravne osobe nalogoprimca ili nalogodavca, lišenjem poslovne sposobnosti bilo koje strane.

2.6.16. Ugovor o osiguranju

Zakon o obveznim odnosima čl. 921. definira:

Ugovorom o osiguranju osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranja obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja.

Karakteristike ugovora o osiguranju

1. Ugovor o osiguranju je kauzalan, a kauza mu je osiguranje imovine ili osoba.
2. Konsenzualan je jer nastaje dogovorom ugovornih strana o bitnim sastojcima ugovora.
3. Naplatan je budući da ugovaratelj plaća premiju.
4. Adhezijski je ugovor koji nastaje pristupanjem.

Zakon o obveznim odnosima regulira osiguranje imovine i osiguranje osoba.

urkovi (2017) smatra da Zakonu o obveznim odnosima nedostaju odredbe zaštite potrošača osigurateljne usluge, odnosno proizvoda i odredbe o mjerodavnom pravu za ugovor o osiguranju.

U Republici Hrvatskoj na snazi su i Zakon o osiguranju (NN 30/15) koji u čl. 4. regulira područje svoje primjene:

Ovaj Zakon primjenjuje se na pravne osobe koje u skladu s ovim Zakonom na području Republike Hrvatske obavljaju poslove osiguranja i reosiguranja i druge osobe u skladu s odredbama ovoga Zakona.,

te Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14) koji određuje obvezna osiguranja u prometu u čl. 2., st 1.:

Obvezna osiguranja u prometu jesu:

- 1. osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja,*
- 2. osiguranje vlasnika, odnosno korisnika vozila od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama,*
- 3. osiguranje zračnog prijevoznika, odnosno operatora zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama i putnicima,*
- 4. osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon, odnosno jahte od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama.*

Oba zakona imaju prednost pred odredbama Zakona o obveznim odnosima kao *lex specialis*.

2.8. Izvanugovorne obveze

Za izvanugovorne obveze je karakteristično to što za njihov postanak nije mjerodavno suglasno očitovanje volja njihovih sudionika, nego one nastaju na temelju određenih činjenica uz koje pravo veže postanak obveznog odnosa.

U Zakonu o obveznim odnosima postoje ovi oblici izvanugovornih obveza:

1. prouzročene štete,
2. stjecanje bez osnove,
3. poslovođenje bez naloga,
4. javno očitovanje nagrade,
5. vrijednosni papiri.

Njihova pretežita funkcija je zaštita već postojećih imovine pravnih subjekata i njihovih prava osobnosti.

Po samoj naravi njihova postanka, ne može se zahtijevati određeni oblik, osim za vrijednosne papire.

2.8.1. Odgovornost za štetu

Odgovornost za štetu je takav obveznopravni odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.

Prema Klariću (2003: 96) pravne osnove odgovornosti za štetu su:

1. krivnja,
2. rizik,
3. povreda tuđih prava,
4. ugovor,
5. zakonski propis,
6. pravednost.

Marović, Medvidović i Štimac (2006: 11) o šteti kažu da je to „svaki oblik stvarnog uništenja ili oštećenja nečiji pravno zaštićeni materijalni imovinskopravni dobari i prava, čime se oštećenom uzrokuju izravni troškovi, (na primjer oštećenje stvari, života, tijela i drugo) ili nematerijalnih-neimovinskih dobari i prava, čime se oštećenom uzrokuju duševni bolovi i strah, (na primjer (npr.) povreda časti ili ugleda) ili povreda pravom zaštićenih interesa, čime se oštećenje nečije pravno stanje, (npr. status)“.

2.8.1.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu

Kako bi došlo do nastanka obveznopravnog odnosa odgovornosti za štetu potrebno je ispuniti sljedeće pretpostavke:

1. subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu,
2. štetna radnja štetnika,

3. šteta,
4. uzročna veza,
5. protupravnost štetne radnje.

1. Subjekti

Subjekt koji je odgovoran za štetu se naziva štetnik.

Kada se kao štetnik pojavljuje fizička osoba da bi za počinjenu štetu odgovarala, mora imati dva svojstva: ubrojivost i poslovnu sposobnost (ne zahtijevaju se uvijek kumulativno).

Ubrojivost znači i da neka osoba pravilno shvaća zbivanja oko sebe i da na osnovi tog shvaćanja donosi pravilne odluke.

Ubrojiva može biti samo ona osoba koja ima određenu dob (14 godina) i koja je duševno zdrava. Djeca do navršene 7. godine života ne odgovaraju za štetu. Maloljetnici od 7. do 14. godine ne odgovaraju za štetu, osim ako se ne dokaže da su u prilikom nanošenja štete bili sposobni za rasuđivanje.

Ubrojivost se naziva i deliktnom sposobnošću (svojstvo naravne osobe da odgovara za svoje protupravne radnje).

Kao štetnik se može pojaviti i pravna osoba. Ona ne može imati svojstvo ubrojivosti jer je to svojstvo samo fizičke osobe. Po našem pravu je i pravna osoba deliktno sposobna, što znači i da je za deliktnu sposobnost pravne osobe dovoljna već sama poslovna sposobnost.

Oštećenik mora biti pravni subjekt, odnosno nositelj prava i obveza.

2. Štetna radnja

Štetna radnja je svaki čin ili propust štetnika koji uzrokuje štetu na strani oštećenika. Štetna radnja može biti samo ljudska radnja budući da je obveznopravni odnos društveni odnos.

Štetna radnja se može podijeliti u dvije osnovne kategorije: a) građanski delikt (povodom kojega nastaje deliktna, izvanugovorna odgovornost za štetu) i b) povreda obveznog odnosa (povodom koje nastaje ugovorna odgovornost za štetu).

a) građanski delikt je štetna radnja na osnovi koje izvorno i samostalno nastaje odnos odgovornosti za štetu. Određuje se generalno i, primjerice, jer nije bitno kakva je štetna radnja, nego da je to radnja kojom je prouzročena šteta.

b) povreda obveznog odnosa je štetna radnja koja dovodi do preoblikovanja postojećeg obveznopravnog odnosa u odnos odgovornosti za štetu ili do toga da pored postojećeg obveznopravnog odnosa nastane i odnos odgovornosti za štetu – imovinsku i neimovinsku.

Prema Skoki i Bajsu (2007), a vezano za objavljivanje neistinitih informacija u medijima „štetnu radnju predstavlja objava informacije, dok se uzročna veza između štetne radnje kao uzroka i štete kao posljedice u sustavu objektivne odgovornosti pretpostavlja, pa se stoga oštećenik sam dokazivati nastanak štete“.

3. Šteta

Zakon o obveznim odnosima u članku 1046. definira štetu:

Šteta je umanjenje ne ije imovine (obi na šteta), sprje avanje njezina pove anja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).

Štete se dijele na:

a) imovinske ili materijalne štete su one koje su nastale kao posljedica štetne radnje poduzete izravno na imovinskoj masi ošte enika, ali i kada se objekt ne nalazi u njegovoj imovinskoj masi ili kada se radi o samoj osobi ošte enika, a posljedica je imovinska šteta.

b) neimovinske ili nematerijalne štete su povrede subjektivnih neimovinskih prava ili interesa koje se ne popravljaju u obliku nov anog ekvivalenta (naknade štete), nego u obliku satisfakcije (zadovoljenja).

Zakon o obveznim odnosima u članku 19. primjeri no nabraja temeljna prava osobnosti: pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, ast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr. Za pravnu osobu navodi da ima sva navedena prava osobnosti osim onih vezanih uz biološku bit fizi ke osobe, a osobito pravo na ugled i dobar glas, ast, ime odnosno tvrtku, poslovnu tajnu, slobodu privre ivanja i dr.

Crni et al. (2007) definiraju pravo osobnosti kao skup ovlaštenja koja pravnom subjektu priznaju norme objektivnog prava na njegovim osobnim neimovinskim dobrima.

c) pozitivna ili obi na šteta se sastoji u umanjenju postoje e imovine ošte enika.

d) negativna šteta ili izmakla korist je dobitak kojem se netko nada po redovitom tijeku stvari i bio bi ga ostvario da nije bilo štetne radnje.

Prema Jugu (2015) postoji još i budu a šteta kod koje je nastao njezin uzrok, ali štetne posljedice e nastupiti tek u budu nosti. Budu e štete se mogu podijeliti na imovinske i neimovinske, a s obzirom na izvjesnost njihova nastanka na izvjesne i neizvjesne budu e štete. Izvjesna budu a šteta može biti kontinuirana šteta, što zna i da je u sadašnjosti nastupio njezin uzrok i štetne posljedice, ali e štetne posljedice po redovitom toku stvari trajati i u budu nosti. Kod neizvjesne budu e štete nastao je njen uzrok, ali se ne zna ho e li i kada šteta u budu nosti nastati.

Stajalište sudske prakse u vezi (ŽS u Puli, GŽ-67/17-2) naknade neimovinske štete zbog diskriminacije na osnovi invalidnosti je da je: „zbog neadekvatne mogu nosti pristupa sudu došlo do povrede prava osobnosti što je uzrokovalo i osnovanost nastale štete zbog povrede prava osobnosti što je uzrokovalo i osnovanost nastale štete zbog povrede koja je pravilno cijenjena u iznosu od 30.000,00 kuna“ (Jeluši 2017).

Prema Crni u (2010: 155) zdravstveni radnici samostalne privatne prakse odgovaraju korisniku zdravstvene usluge i za imovinsku (stvarima pohranjenim u ordinaciji, gubitku zarade i dr.) kao i za neimovinsku štetu (duševna bol itd.).

Sama definicija nematerijalne štete, kao povrede prava osobnosti, navodi da se oblici te štete ne mogu odrediti prema vrsti psihičkih i fizičkih pretrpljenih bolova i njihovim uzrocima, već prema razini povrede prava osobnosti (Klarić, 2005: 27-28).

Prema Zakonu o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) čl. 21.:

Nakladnik koji informacijom objavljenom u mediju prouzroči drugome štetu dužan ju je naknaditi, izuzev u slučajevima propisanim ovim Zakonom

Dokl. 22. propisuje:

(1) Nematerijalna šteta u pravilu se naknađuje objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava.

(2) Pravo na tužbu za naknadu nematerijalne štete sukladno općim propisima obveznog prava ima osoba koja je prethodno zatražila od nakladnika objavljivanje ispravka sporne informacije odnosno isprike nakladnika kada ispravak nije moguć.

4. Uzročnost

Uzročnost je veza između štetne radnje kao uzroka i nastale štete kao posljedice. Ona mora biti neprekinuta jer bez postojanja uzroka ne veže između štetne radnje i štete nema ni štetnikove odgovornosti za štetu.

Prema kod nas prihvaćenoj adekvacijskoj teoriji, među različitim događajima koji se mogu smatrati uzrocima određene posljedice, kao uzrok se uzima samo onaj događaj koji je tipičan za postanak određene štete. Tipičan je onaj uzrok koji redovito dovodi do određene štete, a životno iskustvo nam pokazuje da se uz njegovu pojavu redovito može očekivati nastup određene štetne posljedice.

5. Protupravnost

Protupravnost znači povredu nekog pravnog pravila pozitivnog pravnog poretka.

Postoje objektivni i subjektivni elementi protupravnosti. Ako se traže samo objektivni elementi, za postojanje protupravnosti dovoljno je da je štetnom radnjom povrijeđeno neko pravilo koje spada u pravni poredak, dok su subjektivni elementi izraženi krivnjom uinitelja.

Postoje dvije vrste krivnje, i to namjera i nepažnja. Kod namjere se zahtijeva i volja i znanje, dakle štetnik hoće uzrok (štetnu radnju) i hoće posljedicu (štetu).

Nepažnja ima dva stupnja:

1. krajnja nepažnja je postupanje u kojemu štetnik ne upotrijebi onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječni čovjek,
2. obična nepažnja je postupanje u kojemu štetnik ne upotrijebi onu pažnju koju bi upotrijebio dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin.

Prema Pavloviću (2013) postoje dvije vrste pažnje: pažnja dobrog gospodarstvenika i pažnja dobrog stručnjaka. Kada je riječ o pažnji dobrog gospodarstvenika, radi se o prosječnom ponašanju čovjeka određene sredine, a kada se govori o pažnji dobrog stručnjaka tada je ta pažnja veća od pažnje dobrog gospodarstvenika jer se ta osoba profesionalno bavi određenom djelatnošću.

Postoje slučajevi kada je isključena protupravna šteta radnje pa nema ni odgovornosti za štetu, a to su:

1. nanošenje štete po dužnosti,
2. nužna obrana,
3. viša sila,
4. dopuštena samopomoć,
5. pristanak oštećenika.

2.8.1.2. Vrste odgovornosti za štetu

Pojedine vrste odgovornosti za štetu razlikuju se po posebnim pretpostavkama koje se moraju ispuniti kako bi nastala odgovornost za štetu.

Tako razlikujemo sljedeće vrste odgovornosti za štetu:

1. izvanugovorna, ugovorna i predugovorna,
2. subjektivna i objektivna,
3. vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga,
4. odgovornost više osoba za istu štetu,
5. posebni slučajevi odgovornosti.

1. Izvanugovorna, ugovorna i predugovorna odgovornost

Izvanugovorna ili deliktna odgovornost je ona odgovornost za štetu koja je nanosena građanskim deliktom.

Ugovorna ili kontraktna odgovornost nastaje kad je šteta nanosena povredom ugovorne obveze (neispunjenje obveze ili zakašnjenje s njenim ispunjenjem). Ona se može ugovorno proširiti, ograničiti pa i isključiti.

Predugovorna odgovornost je odgovornost za štetu nanosena vodeći i pregovore suprotno na elu savjesnosti i poštenja.

2. Subjektivna i objektivna odgovornost za štetu

Subjektivna ili kulpozna odgovornost je ona kod koje je za nastanak odgovornosti za štetu potrebna još i krivnja počinitelja. Postoje dvije podvrste subjektivne odgovornosti, a to su subjektivna odgovornost kod koje se krivnja dokazuje i subjektivna odgovornost kod koje se krivnja predmnijeva. Granica do koje seže subjektivna odgovornost su slučajevi štete, a slučaj je takav događaj koji se štetniku ne može pripisati u krivnju.

Objektivna ili kauzalna odgovornost je odgovornost za štetu za koji se nastanak ne zahtijeva krivnja štetnika. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se na štete od stvari i djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu. Najvažniji slučajevi su:

- odgovornost za štetu od opasne stvari i od opasne djelatnosti,
- odgovornost za neispravan proizvod,
- odgovornost organizatora priredbi,
- odgovornost za one išvanje okoliša.

Prema Luci (2012) sudska praksa i pravna teorija odredile su da se pod opasnom stvari podrazumijeva svaka stvar koja po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavlja povećanu opasnost nastanka štete za okolinu pa je zbog toga treba nadzirati povećanom pažnjom.

Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev 17/07-2 odnosi se na solidarnu odgovornost proizvođača i prodavatelja za štetu zbog neispravnog proizvoda „jer je I-tuženik tužitelju prodao perilicu za posuđe s nedostatkom (tvornikom greškom na navoju dovodne PVC cijevi), a zbog toga nedostatka tužitelj je pretrpio štetu na svojim drugim dobrima. Krivnja I-tuženika za nastanak štete u konkretnom slučaju se pretpostavlja, a I-tuženik nije dokazao da nije kriv za nastanak predmetne štete... U konkretnom slučaju tužbeni zahtjev temelji se na solidarnoj obvezi tuženika da tužitelju naknade materijalnu štetu nastalu od nedostatka kupljene perilice koju je I-tuženik tužitelju prodao, a II-tuženik ju je proizveo.“

3. Vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga

Vlastita odgovornost znači da štetnik odgovara za štetu prouzročenu vlastitom štetnom radnjom.

Odgovornost za drugoga znači da netko odgovara za štetu koju je druga osoba prouzročila.

Najvažniji slučajevi su:

- odgovornost za maloljetnike,
- odgovornost za osobe s mentalnim i intelektualnim oštećenjima,
- odgovornost poslodavca za zaposlenike,
- odgovornost pravne osobe za štetu koju trećima prouzroči i njezino tijelo.

Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev 470/05-2 u sporu za naknadu štete zbog smrti sina prvo- i drugotužitelja, koji je, kao štetnik odgojnog doma drugotuženika, preminuo od posljedica udara koje mu je zadao drugi malodobni štetnik istog odgojnog doma, kada je riječ o odgovornosti za maloljetnike utvrđuje: „sudovi su pravilno zaključili ili da je drugotuženik propustio izvršiti nadzor u vidu kontinuiranog rada i nadzora S. V. od strane psihologa, te faktički nadzor nad štetnicima u kritičnom vremenu putem odgajatelja, odnosno osobe koje ih zamjenjuju. Polazeći od tih činjenica, sudovi su zauzeli pravilno pravno stajalište da drugotuženik nije dokazao da je nadzor obavljao na način na koji je bio obavezan, propisan Pravilnikom, niti da bi šteta nastala i pri brižljivom obavljanju nadzora. Naime, da je drugotuženik kontinuirano osigurao psihološku pomoć S. V., te da je u kritično vrijeme vršio faktički nadzor nad štetnicima putem odgajatelja, odnosno osoba koji ih zamjenjuju, do štete ne bi došlo. Nastavno tome, sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su, na temelju odredbe iz čl. 167. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, odlučili ili da je drugotuženik za spornu štetu odgovoran, te kada su tužbeni zahtjev prema obojici tuženika prihvatili.“

4. Odgovornost više osoba za istu štetu

Odgovornost više osoba može biti podijeljena i solidarna. Kod podijeljene odgovornosti svaka osoba odgovara za određeni dio štete, a kod solidarne svaki od više štetnika odgovara za cjelokupnu štetu bez obzira na svoj udio u prouzročenju štete.

2.8.1.3. Popravljanje štete

Popravljanje štete je uklanjanje, naknativanje ili ublažavanje štetnih posljedica koje su nastupile zbog određene štetne radnje. Kod nas postoje tri oblika popravljanja štete, a to su:

1. naturalna restitucija (uspostava stanja kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala),
2. naknada štete (isplatom određene novčanog iznosa oštećenom se nadomješta ono što je izgubio),
3. satisfakcija (određeno subjektivno zadovoljenje koje može biti moralno i novčano).

2.8.1.4. Uklanjanje opasnosti štete

Uklanjanje opasnosti štete je institut kojem je svrha preveniranje šteta i zaustavljanje radnji kojima se sprječava daljnje nanošenje štete.

Zakon o obveznim odnosima u čl. 1047. st. 1. navodi:

Svatko može zahtijevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od kojega prijete znatnija šteta njemu ili drugome, kao i da se suzdrži od djelatnosti od koje proizlazi uznemirivanje ili opasnost štete, ako se uznemirivanje ili šteta ne mogu spriječiti odgovarajućim mjerama.

Odredba članka 1048. kaže da:

Svatko ima pravo zahtijevati od suda ili drugoga nadležnog tijela da naredi prestanak radnje kojom se povređuje pravo njegove osobnosti i uklanjanje njome izazvanih posljedica.

2.8.2. Stjecanje bez osnove

O stjecanju bez osnove Zakon o obveznim odnosima u čl. 1111. kaže:

(1) Kad dio imovine neke osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti ga, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi vrijednost postignute koristi.

(2) Pod prijelazom imovine razumijeva se i stjecanje koristi izvršenom radnjom.

(3) Obveza vraćanja, odnosno nadoknade vrijednosti nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala.

Opće pretpostavke nastanka su:

1. povećanje imovine na jednoj strani,
2. umanjenje imovine na drugoj strani,
3. kauzalna povezanost,
4. nepostojanje odgovarajuće osnove,
5. žalba ne smije biti štetna radnja.

Tipični slučajevi su:

1. plaćanje neduga,
2. stjecanje s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila,
3. stjecanje po osnovi koja je kasnije otpala,
4. uporaba stvari na tuđu korist,
5. uporaba tuđe stvari u svoju korist,
6. izdatak za drugog.

2.8.3. Posloводство bez naloga

Prema Zakonu o obveznim odnosima (I. 1121):

Obavljanju tuđeg posla bez naloga ili ovlaštenja može se pristupiti samo ako posao ne trpi odgađanja te predstoji šteta ili propuštanje otklone koristi.

Pretpostavke:

1. da se posloводство sastoji od obavljanja posla,
2. da posao mora biti tuđi,
3. da posao mora biti obavljen u tuđem interesu,
4. da poslovođa radi bez naloga ili ovlaštenja.

Vrste posloводства:

1. Nužno posloводство – kad se obavljanju tuđeg posla pristupi da bi se od gospodara posla otklonila predstojeća šteta,
2. Korisno posloводство – kad se nezvano obavi tuđi posao na otklone korist drugog,
3. Posloводство protiv zabrane gospodara posla – kad netko prihvati tuđi posao unatoč zabrani gospodara posla koja mu je bila ili morala biti poznata,
4. Nepravo posloводство – obavljanje tuđeg posla u namjeri da se za sebe zadrži postignuta korist.

3. NASLJEDNO PRAVO

Klari i Vedriš (2014) definiraju nasljedno pravo kao skup pravnih pravila kojima se uređuje sudbina subjektivnih prava i obveza poslije smrti njihova dosadašnjeg nositelja. Objekt pravnog odnosa je imovina koja se naziva ostavinom. Pravo nasljeđivanja jamči se i Ustavom Republike Hrvatske (I. 48).

Osnovna načela su:

1. Načelo ravnopravnosti svih fizičkih osoba u nasljeđivanju (podrazumijeva ravnopravnost muškarca i žene te ravnopravnost stranaca s državljanima RH pod uvjetom uzajamnosti koja se predmnijeva),
2. Načelo ravnopravnosti bračne i izvanbračne djece te izvanbračnog i bračnog druga,
3. Načelo zatvorenog broja pravnih osnova nasljeđivanja (zakon (pravilo) i oporuka (iznimka) – do zakonskog nasljeđivanja dolazi kad nema oporuke),
4. Načelo slobode oporuke i raspolaganja (ograničenje, tzv. nužno nasljedno pravo),
5. Načelo kumulacije pravnih osnova nasljeđivanja (istodobno nasljeđivanje po oporuci i po zakonu),
6. Načelo kaduciteta (činjenica da ostavitelj poslije smrti nema nasljednika, a ostavina pripada općini odnosno gradu),
7. Načelo *ex lege* nasljeđivanja i dobrovoljnosti nasljeđivanja (stjecanje po sili zakona, a dobrovoljnost je zajamčena pravom na odricanje od nasljedstva).

Da bi došlo do nasljeđivanja, potrebno je ispuniti određene pretpostavke:

1. smrt ostavitelja ili njegovo proglašenje umrlim,
2. nasljednik,
3. ostavina,
4. osnova nasljeđivanja.

1. Smrt ostavitelja

Ostavitelj je osoba koja se nasljeđuje, a to može biti samo fizička osoba.

Trenutak smrti ostavitelja je važan zbog tzv. otvaranja nasljedstva, a to je nastup takvih okolnosti koje uzrokuju postanak nasljednog prava.

Smrt se dokazuje maticom umrlih, pravomoćnim rješenjem suda nakon provedenog postupka za dokazivanje smrti ili proglašenja nestale osobe umrlom.

Zakon o državnim maticama (NN 96/93, 76/13) u I. 1. propisuje:

Državne matice su evidencije o osobnim stanjima građana u koje se upisuju činjenice rođenja, sklapanja braka i smrti i drugi podaci o tim činjenicama utvrđeni zakonom.

I. 2. istog Zakona kaže:

injenice upisane u državnim maticama i činjenice koje se njima dokazuju smatraju se istinitim, dok se na zakonom propisani način ne dokaže protivno.

Državne matice, izvaci iz državnih matrica i potvrde koje se daju na temelju državnih matrica javne su isprave.

Dika (2003) u svom radu objašnjava da smrtovnica nije javna isprava kojom se nešto određuje, već nešto potvrđuje, te u ostavinskom postupku i sud i stranke mogu dokazivati suprotno.

2. Nasljednik

Osoba na koju u trenutku otvaranja nasljedstva prelazi cijela ostavina ili njezin razmjerni dio. Nasljednik može biti i fizička i pravna osoba, ali pravna nasljeđuje samo po oporuci. On mora biti živ u trenutku smrti ostavitelja te biti dostojan naslijediti ostavitelja. Nedostojnost je nesposobnost da određena osoba naslijedi određeno ostavitelja. S takvim nasljednikom se postupa kao da je umro prije ostavitelja (na elo reprezentacije). Nasljednik se može odreći nasljedstva od trenutka otvaranja nasljedstva pa sve do donošenja prvostupanjske odluke javno ovjerenom izjavom ili izjavom danom na zapisnik kod suda. Odricanje vrijedi i za potomke onoga koji se odrekao, ako odricatelj nije izričito izjavio da se odriče samo u svoje ime.

Nasljednik odgovara za dugove ostavitelja do visine vrijednosti naslijeđene imovine, svojom i naslijeđenom imovinom. Ako ima više nasljednika, oni odgovaraju solidarno. Zapisovnik (legatar) je osoba koja iz ostavine dobiva samo pojedino točno određeno pravo, odnosno iz ostavinske mase dobiva pojedinu točno određenu stvar. Zapisom nastaje obveznopravni odnos u kojem zapisovnik ima ovlaštenje zahtijevati od nasljednika opterećeno legatom imovinu koju je ostavitelj odredio, a nasljednik je dužan ispuniti ju na teret nasljedstva koje mu je pripalo.

3. Ostavina

Ostavina je ukupnost prava i obveza koji su objekt naslijeđivanja. Ako ostavinu promatramo s gledišta nasljednika, ta prava i obveze se nazivaju nasljedstvom.

Zakon o naslijeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15) u čl. 5. st. 3. navodi: *Ostavina se sastoji od svega što je bilo ostaviteljevo u trenutku njegove smrti, osim onoga što se ne može naslijediti zbog svoje pravne naravi ili po zakonu. No, nije ostavina ono što je tu i udio u zajednici imovini ili što netko u trenutku ostaviteljeve smrti stekne na posebnom pravnom temelju.*

Gavella i Belaj (2008) navode da, da bi ono što je pripadalo ostavitelju u trenutku njegove smrti moglo biti u sastavu ostavine, mora imati svojstvo nasljedivosti, odnosno mora imati sposobnost da bude predmetom nasljednopravne sukcesije.

4. Osnova naslijeđivanja (po ZN „temelj“):

- a) zakon
- b) oporuka

Zakonsko naslijeđivanje je pravilo, a oporuka iznimka, zato do zakonskog naslijeđivanja dolazi samo ako ne može doći do oporuke naslijeđivanja. Prvenstvo naslijeđivanja na temelju oporuke ima iznimku, a to je nužno nasljedno pravo.

3.1. Zakonsko nasljedno pravo

Prema Klari u i Vedrišu (2014) zakonsko nasljedno pravo je nasljeđivanje na temelju zakonom predviđenih činjenica kad iz određenih razloga nije moglo doći do oporunog nasljeđivanja.

Do zakonskog nasljeđivanja dolazi:

- a) Kad iza ostavitelja nije ostala nikakva oporuka ili je oporuka ništetna ili kad ostavitelj oporukom nije rasporedio imovinu.
- b) Kad je oporunin nasljednik umro prije ostavitelja ili se odrekao nasljedstva ili je u trenutku otvaranja nasljedstva bio nedostojan.

3.1.1. Osnove zakonskog nasljeđivanja

- a) krvno srodstvo,
- b) bračna veza,
- c) izvanbračna veza,
- d) posvojenje.

a) Krvno srodstvo

Krvno srodstvo je odnos dviju ili više osoba povezanih podrijetlom, bilo da potječu u jedna od druge ili od zajedničkog pretka. Razvrstavanje krvnog srodstva je razvrstavanje krvnih srodnika po linijama (lozama) i stupnjevima. Uspravnu liniju čine osobe koje potječu u jedna od druge npr. roditelj – dijete – unuk (preci – ushodna i potomci – nishodna). Pobožnu liniju čine osobe koje potječu u od treće osobe kao zajedničkog pretka, a ne jedna od druge.

b) Bračna veza

Bračna veza postoji između osoba koje su sklopile brak. Imaju pravo nasljeđivanja na osnovi zakona.

c) Izvanbračna veza

Prema Zakonu o nasljeđivanju (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, I. 8) izvanbračnom se zajednicom smatra životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja je trajala dulje vrijeme, a prestala ostaviteljevom smrću, pod uvjetom da su bile ispunjene pretpostavke koje se traže za valjanost braka.

Prema Obiteljskom zakonu (NN 103/15, I.11.) uinci izvanbračne zajednice priznaju se ako je zajednica trajala najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka.

Nameće se pitanje koji od ovih zakona se primjenjuje kada je u pitanju duljina trajanja izvanbračne zajednice. O tome je stav zauzeo Vrhovni sud Republike Hrvatske: „*Ovaj sud ne prihvaća pravno stajalište da bi ZN kao lex specialis u odnosu na trajanje*

izvanbra ne zajednice trebalo tumačiti da ta zajednica koja je trajala dulje vrijeme može biti i ispod minimuma od tri godine propisanog u OZ. Potpuno bi bilo neprihvatljivo da se prava izvanbra ne supruge ili supruga u odnosu na braćunaste evinu procjenjuju po jednom kriteriju a u odnosu na nasljeđivanje po drugom kriteriju.“ (VsH Rev 783/2010-2 od 25. srpnja 2012.)

d) Posvojenje

Građansko srodstvo je odnos koji se temelji na aktu posvojenja tuđeg maloljetnog djeteta.

Odluku o posvojenju donosi Centar za socijalnu skrb.

3.1.2. Načela zakonskog nasljeđivanja

- a) Načelo grupiranja srodnika po parentelama (parentela je skup krvnih srodnika koji su u istom rodu i sa svojim potomcima),
- b) Načelo isključivosti (nasljednici bližeg nasljednog reda isključuju iz nasljedstva osobe daljnjeg nasljednog reda, osim kad je riječ o braćunom drugu koji ulazi u drugi nasljedni red kad nema potomaka),
- c) Načelo predstavljanja (pretko koji je umro prije ostavitelja predstavlja njegov živi potomak),
- d) Načelo priraštavanja (sunasljedniku prirasta dio drugog sunasljednika ako taj sunasljednik otpadne, a istog je stupnja srodstva i iste kvalitete sa sunasljednikom kojem njegov dio priraštava),
- e) Načelo prijenosa (potomak koji je umro poslije ostavitelja sam postaje nasljednik i svoje pravo prenosi na svoje nasljednike).

3.1.3. Nasljedni redovi

U 1. nasljedni red ulaze potomci, posvojitelji i njegovi potomci, braćunili izvanbraćunidrug. Oni dijele ostavinu na jednake dijelove.

U 2. nasljedni red ulazi braćunili izvanbraćunidrug, ostaviteljevi roditelji i njihovi potomci. Do nasljeđivanja u 2. nasljednom redu dolazi ako ostavitelj nije iza sebe ostavio potomke. Jednu polovicu dobivaju roditelji, a drugu polovicu braćunidrug, a u slučaju da su oba roditelja umrla prije ostavitelja braćunidrug nasljeđuje cijelu ostavinu.

3. nasljedni red čine djedovi i bake, 4. pradjedovi i prabake, a ostali nasljedni redovi preciparentelarnom sustavu.

3.1.4. Posebne odredbe za neke nasljednike

1. Nasljedno pravo braćnog druga

Kad braćnik ni drugi redovito nasljednik u prvom nasljednom redu, dijeli ostavinu na jednake dijelove s potomcima i posvojenikom. U drugom nasljednom redu dobiva polovinu, a polovinu dobivaju ostaviteljevi roditelji. Braćnik drugi gubi pravo nasljedništva zbog rastave braka i poništaja braka.

2. Nasljedno pravo izvanbraćnog druga

Kod nasljedništva temeljem zakona izvanbraćnik drugi je izjednakovan s braćnikom po sljedećim pretpostavkama:

- a) postojanje izvanbraćne zajednice kao životne zajednice neudane žene i neoženjenog muškarca,
- b) da je trajala dulje vrijeme, a prestala ostaviteljevom smrću,
- c) da su bile ispunjene pretpostavke koje se traže za valjanost braka.

Izvanbraćnik drugi nema pravo na nasljedstvo ako je njegova životna zajednica s ostaviteljem bila trajno prestala.

Rešetar et al. (2017) smatraju da je teško pronaći opravdanje za širenje gotovo svih pravnih učinaka braka na neformalne životne zajednice jer među onima koji ostvaruju neformalne zajednice postoje i oni koji nisu formalizirali zajednicu jer ne žele regulaciju nasljednopravnih odnosa koja proizlazi iz braka.

3. Nasljedno pravo izvanbraćnog djeteta

Izvanbraćno dijete ima ista nasljedna prava kao i braćnik na djeca, ali samo ako je to činjenično utvrđeno.

4. Nasljedno pravo posvojenika

Pravni položaj posvojenika se potpuno izjednakuje s pravim položajem posvojiteljevih potomaka, a posvojenik gubi pravo nasljedništva prema svojim krvnim srođnicima i oni prema njemu.

3.2. Oporu no nasljedno pravo

Zakon daje nasljedno pravo odre enom krugu osoba za koje predmnijeva da bi ih ostavitelj pozvao na nasljedstvo. Me utim, kad se volja ostavitelja ne podudara s voljom zakonodavca, dopušteno mu je oporukom odrediti krug osoba koje e ga naslijediti.

Oporuka je razredba posljednje volje kojom ostavitelj raspolaže svojom imovinom za slu aj smrti.

Imenovanje nasljednika nije bitan dio oporuke.

Može ju sastaviti svaka fizi ka osoba ako je navršila 16 godina i ako je sposobna za rasu ivanje.

Prema Gavelli i Belaju (2008) oporu na sposobnost je svojstvo fizi ke osobe da o itovanjem svoje volje može valjano oporu iti. To je posebna pravna sposobnost pa je za valjanost njegove oporuke nebitno je li oporu itelj imao op u poslovnu sposobnost, ve samo je li imao oporu nu sposobnost.

3.2.1. Karakteristike oporuke

- a) jednostrani pravni posao (ali o itovanje volje mora biti jasno, odre eno i ne smije biti dano u zabludi niti izazvano silom, prijetnjom ili prijevarom),
- b) strogo osobni pravni posao (ne preko zastupnika ili punomo nika),
- c) strogo formalan pravni posao,
- d) opoziv pravni posao (zahtijeva se ista sposobnost kao i za pravljenje).

3.2.2. Vrste i oblici oporuke

Vrste:

- a) Privatna je oporuka oporuka koju pravi sam oporu itelj bez prisustva javnih tijela. Može biti vlastoru na, pisana oporuka pred svjedocima i usmena oporuka pred svjedocima.
- b) Javna je ona oporuka koja je na injena uz sudjelovanje javnih tijela (podvrsta – me unarodna oporuka).
- c) Redovita je oporuka oporuka koja se može praviti u svakoj prilici. Oblik je strog, a rok valjanosti neograni en.
- d) Izvanredna oporuka se pravi u izvanrednim okolnostima zbog kojih nije mogu e oporu iti ni u jednom drugom valjanom obliku (samo usmena oporuka pred svjedocima). Po obliku je blaža, ali je rok valjanosti ograni en.

Oblici:

- a) Vlastoru na oporuka je ona oporuka koju je oporu itelj sam vlastoru no napisao i vlastoru no potpisao.

b) Pisana oporuka pred svjedocima se sastavlja tako da je netko drugi napiše po kazivanju oporučitelja. Takvu oporuku mora potpisati oporučitelj pred dva svjedoka izjavljujući i da je isprava koju potpisuje njegova oporuka, zatim ju potpisuju svjedoci koji moraju biti istovremeno nazočni (Prilog 6).

c) Javna oporuka je ona oporuka koju, na zahtjev oporučitelja, sastavi jedna od zakonom ovlaštenih osoba.

d) Meunarodna oporuka nastaje kada oporučitelj podnese odgovarajući zahtjev nekoj od ovlaštenih osoba za sastavljanje javne oporuke. Ona mora biti u pisanom obliku. Da bi bila valjana, ovlaštena osoba na kraju stavlja datum njezina potpisivanja i ime dobiva karakter javne isprave.

e) Usmena oporuka se sastavlja tako da oporučitelj pred dvama istodobno nazočnim svjedocima usmeno izjavi svoju posljednju volju. Vrijedi 30 dana nakon prestanka izvanrednih okolnosti u kojima je sačinjena.

3.2.3. Svjedoci oporuke

Zakon o nasljeđivanju u čl. 35 navodi:

(1) Pri sastavljanju pisane oporuke pred svjedocima (članak 31.) i javne oporuke (članak 33.) svjedoci mogu biti punoljetne osobe kojima nije oduzeta poslovna sposobnost i koje znaju i mogu čitati i pisati.

(2) Ne mogu biti svjedoci pri sastavljanju pisane oporuke pred svjedocima ni javne oporuke, niti oporuku sastaviti po oporučiteljevu kazivanju u svojstvu ovlaštene osobe: oporučiteljevi potomci, njegova posvojica i njihovi potomci, njegovi predci i posvojitelji, njegovi srodnici u pobožnoj lozi do zaključno četvrtog stupnja, braćo i drugovi svih tih osoba ni oporučiteljeva braćo i drugovi.

Svjedoci usmene oporuke mogu biti samo osobe koje mogu čitati i pisati i svjedoci javne oporuke, ali ne moraju znati čitati ni pisati.

3.2.4. Sadržaj oporuke

a) Imenovanje nasljednika

Nasljednik po oporuci je ona osoba koja nasljeđuje cijelu ostavinu ili njen razmjerni dio.

b) Zamjene (supstitucije)

Imenovanje zamjenika nasljedniku.

c) Zapisi

Ovlašćuje se zapisovnika da od nasljednika ili druge osobe kojoj je oporukom nešto ostavljeno zahtijeva neko davanje, činjenje, trpljenje ili propuštanje njemu ili nekome drugome. Mora biti određena ili određiva.

d) Uvjeti, rokovi, nalozi

Uvjeti moraju biti objektivno mogući i pravno dopušteni, ali ako nisu smatra se da ne postoje (ne izazivaju ništetnost oporuke).

Nalog se smatra raskidnim uvjetom (ako ne ispuni nalog gubi ono što mu je oporukom namijenjeno).

e) Osnivanje zaklade

Zaklada nastaje tek po ispunjenju pretpostavki koje zahtijevaju propisi o zakladama.

f) Određivanje izvršitelja oporuke

Izvršitelj je osoba koja ima poslovnu sposobnost (fizička i pravna). Dužnost je pobrinuti se da oporuka bude izvršena po volji oporukitelja.

g) Ostalo (npr. oprost nedostojnosti, opoziv ranije oporuke, stornirati opoziv itd.).

3.2.5. Opoziv oporuke

Oporuka se može opozvati u cijelosti ili djelomično.

Načini opoziva:

- a) uništenje isprave (konkludentna radnja do koje dolazi voljom oporukitelja),
- b) izjava o opozivu (strogo formalna, u bilo kojem obliku u kojem se oporuka može praviti),
- c) pravljenje nove oporuke (nova oporuka sadržajno suprotna staroj),
- d) konkludentne radnje (kad oporukitelj još za života raspolaže svojom imovinom protivno oporuci).

3.2.6. Nevaljanost oporuke

Razlikujemo ništetnost i pobožnost oporuke.

1. Ništetnost:

a) Nesposobnost oporukitelja

Ako u vrijeme sastavljanja oporuke nije imao 16 godina ili nije bio sposoban za rasuđivanje.

b) Nemogućnost i nedopustivost sadržaja

U pravilu zahvaća samo pojedine odredbe pa se radi o djelomičnoj ništetnosti.

2. Pobožnost

a) Mane volje kod oporukitelja

Ako je prijetnjom ili silom natjeran da sastavi oporuku ili ju je sastavio zbog prevare ili zablude.

b) Nedostatak propisanog oblika

Poništenje može zahtijevati samo osoba koja ima pravni interes, najčešće zakonski nasljednici u roku od godine dana nakon saznanja za oporuku.

c) Raspolaganja suprotna pravu na nužni dio

Pravo zahtijevati umanjenje oporučnih raspolaganja ima samo nužni nasljednik, u roku od tri godine nakon proglašenja oporuke.

3.3. Nužno nasljedno pravo

Nužno nasljedno pravo je skup pravnih pravila kojima se određuje krug osoba kojima je oporukitelj dužan ostaviti određeni dio svoje imovine, odnosno osoba koje imaju pravo na dio ostavine.

Nužni dio je određeni dio zakonskog dijela tj. dio onog dijela koji bi nužni nasljednik kao zakonski nasljednik dobio da nema oporuke.

U ostavini postoje dva dijela:

- nužni dio, kojim oporukitelj ne može slobodno raspolagati,
- raspoloživi dio, kojim oporukitelj slobodno raspolaže.

Nužni dio se daje na zahtjev, nikada po službenoj dužnosti.

3.3.1. Nužni nasljednici

Nužni nasljednik ima pravo zahtijevati nužni dio samo ako je istodobno i zakonski nasljednik.

Postoje dvije kategorije nužnih nasljednika:

1. apsolutni nužni nasljednici – oni nužni nasljednici koji imaju pravo zahtijevati nužni dio zato jer su zakonski nasljednici (potomci, posvojad i njihovi potomci, braćni drug),
2. relativni nužni nasljednici – ostaviteljevi roditelji, posvojitelji i ostali preci nužni su nasljednici samo ako su:
 - a) trajno nesposobni za rad i
 - b) nemaju nužnih sredstava za život.

3.3.1.1. Isključenje nužnih nasljednika

Prema Zakonu o nasljeđivanju l. 85. nužni nasljednik može biti isključen:

- 1) *ako se on povredom neke zakonske ili moralne obveze koja proizlazi iz njegova obiteljskog odnosa s ostaviteljem teže ogriješio prema ostavitelju,*
- 2) *ako je namjerno počinio neko teže kazneno djelo prema njemu ili njegovu braćnom drugu, djetetu ili roditelju,*
- 3) *ako je počinio kazneno djelo protiv Republike Hrvatske ili vrijednosti zaštite njenih međunarodnim pravom,*
- 4) *ako se odao neradu ili nepoštenu životu.*

Isključenje iz nasljedstva može biti potpuno ili djelomično.

Prema Gavelli i Belaju (2008) isključenjem ostavitelj kažnjava osobu koja je njegov potencijalni nužni nasljednik za njene postupke, onemogućavajući joj da ga naslijedi.

3.3.1.2. Lišenje nužnog dijela

Oporu itelj može svoga potomka potpuno ili djelomično lišiti njegovog nužnog nasljednog dijela ako je potomak koji ima pravo na nužni dio prezadužen ili je rasipnik, u korist njegovih potomaka.

3.4. Ostavinski postupak

Ostavinski postupak je skup procesnopravnih radnji suda i stranaka usmjerenih na utvrđivanje i zaštitu nasljednopravnih odnosa. Ostavinski postupak je izvanparni postupak, supsidijarno se primjenjuju pravila parnog postupka.

3.4.1. Osnovna načela

- a) načelo oficioznosti znači i da postupak pokrene sud po službenoj dužnosti i on sazna da je neka osoba umrla,
- b) načelo ekonomičnosti i pomoći strankama podrazumijeva da je sud dužan, tijekom cijelog postupka, paziti da prava stranaka budu što prije utvrđena i osigurana,
- c) načelo pismenosti i usmenosti znači i da sud uzima u ocjenu sve navode, prijedloge i dokaze koje zainteresirane osobe podnesu sudu pismeno ili usmeno na ročištu,
- d) istražno i raspravno načelo znači i da sud donosi odluku na temelju cjelokupne rasprave, uzimajući u obzir dokaze koje su stranke podnijele i one koje je sam pribavio,
- e) načelo kontradiktornosti i nekontradiktornosti znači i da, za razliku od parnog postupka, nije potrebno da se u svakom slučaju daje prilika sudioniku da se oituje o izjavama drugih.

3.4.2. Nadležnost

- a) stvarna nadležnost – općinski sud (sudac pojedinac ili sudski savjetnik) odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda (ima ista ovlaštenja),
- b) mjesna nadležnost – sud na čijem području je ostavitelj imao prebivalište odnosno boravište u vrijeme smrti ili na čijem se području nalazi pretežni dio ostavine, a ako se nijedan dio ostavine ne nalazi u Republici Hrvatskoj nadležan je sud prema mjestu gdje je ostavitelj upisan u knjigu državljana.

3.4.3. Tijek postupka

- a) prethodne radnje

1. sastavljanje smrtovnice

Smrtovnica je isprava koja sadrži podatke o ostavitelju, njegovim srođnicima, braćom i drugima, ostavini, oporuci i drugima koji su relevantni za vođenje ostavinskog postupka. Sastavlja ju mati ar i u roku od 30 dana ju dostavlja sudu.

2. popis ostaviteljeve imovine

Svrha popisa je zaštita prava i interesa nasljednika, zapisovnika i drugih zainteresiranih osoba.

3. osiguranje ostavine

Ako se ustanovi da nijedan od nazo nih nasljednika nije sposoban upravljati ostavinom ili ne im iz njezina sastava, a nema zakonskog zastupnika, ili ako su nasljednici nepoznati ili odsutni ili kada druge okolnosti nalažu naro ĩti oprez.

4. proglašenje oporuke

Zakon o naslje ĩvanju u lanku 204. propisuje:

(1) Kad sud kod kojega se na e oporuka utvrdi da je osoba koja je ostavila oporuku umrla ili da je proglašena umrlom, otvorit e njezinu oporuku bez ošte enja pe ata, pro ĩtat e je i o tome sastaviti zapisnik.

(2) Na na ĩn iz stavka 1. ovoga lanka sud e postupiti bez obzira na to je li oporuka valjana i bez obzira na to ima li više oporuka.

(3) Otvaranje i ĩtanje oporuke obavit e se u nazo nosti dviju osoba, koje mogu biti i nasljednici.

(4) Proglašenju oporuke mogu biti nazo ni nasljednici, zapisovnici i druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine i tražit i prijepis oporuke.

(5) Op ĩnski sud kojemu bude predana otvorit e i pro ĩtati oporuku i kad je za ostavinsku raspravu nadležan drugi op ĩnski sud ili inozemno tijelo.

b) pokretanje postupka

Ostavinski postupak pokre e se po službenoj dužnosti kad sud primi smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjedna enu ispravu.

c) odluka da se ostavina ne raspravlja

Ako umrla osoba nije ostavila ostavinu, i u slu aju ako je ostavitelj ostavio samo pokretnine i s njima izjedna ena prava, a nijedna od osoba pozvanih na nasljedstvo ne zahtijeva da se provede ostavinski postupak, ostavinski e sud rješenjem odlu ĩti da se ne provodi ostavinska rasprava.

d) ostavinska rasprava

1. Poziv na ro ĩšte

Sud odre uje ro ĩšte za ostavinsku raspravu. U pozivu na ro ĩšte sud zainteresirane osobe obavještava o pokretanju postupka, o tome je li mu koja oporuka ve ĩ predana,

te ih pozva da odmah dostave sudu pisanu oporuku, odnosno ispravu o usmenoj oporuci ako se kod njih nalazi, ili da naznače svjedoke usmene oporuke.

2. Sudionici

Sudionici ostavinske rasprave su osobe koje polažu pravo na nasljedstvo (oporučnici ili zakonski nasljednici), zapisovnici i izvršitelj oporuke. Ako se ne zna ima li nasljednika, sud će oglasom pozvati osobe koje polažu pravo na nasljedstvo da se prijave sudu u roku od šest mjeseci nakon objave oglasa u »Narodnim novinama«.

3. Predmet rasprave

Na ročištu za ostavinsku raspravu sud će raspraviti o svim pitanjima važnim za donošenje odluke u ostavinskom postupku, a naročito prava na nasljedstvo, veličinu nasljednog dijela i prava na zapise.

4. Nasljedničke izjave

Nasljedničke izjave su izjava o primanju i izjava o odricanju od nasljedstva.

Zakon o nasljeđivanju u čl. 220. st.1. i 2. određuje:

(1) Svatko je ovlašten, ali nitko nije dužan dati nasljedničku izjavu.

(2) Za osobu koja nije dala izjavu o odricanju od nasljedstva smatra se da želi biti nasljednikom.

5. Upućivanje na parnicu ili postupak pred upravnim tijelom

Pretpostavka za vođenje ostavinskog postupka je nespornost činjenica na kojima se temelje prava njegovih sudionika.

Ako me u strankama postanu sporne činjenice o kojima ovisi njihovo pravo, sud prekida raspravu, a stranke upućuje na parnicu ili upravni postupak.

6. Rješenje o nasljeđivanju

Nakon završetka ostavinske rasprave sud donosi rješenje o nasljeđivanju. Tim rješenjem utvrđuje tko je ostaviteljevom smrću postao njegov nasljednik i koja su prava time stekle i druge osobe (Prilog 7). Protiv rješenja može se izjaviti žalba županijskom sudu u roku od 15 dana, a protiv rješenja o nasljeđivanju kojeg donese javni bilježnik dopušten je prigovor općinskom sudu u roku od 8 dana. Kao izvanredni pravni lijek dopušten je zahtjev za zaštitu zakonitosti.

7. Nasljednopravni zahtjevi nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju

1. naknadno pronalazak imovina - sud pronalazenu imovinu novim rješenjem raspoređuje prema ključu diobe iz starog rješenja,
2. naknadno pronalazak oporuka - sud ju proglašava i upućuje zainteresirane osobe u parnicu,
3. novi nasljednik ili zapisovnik - sud ga upućuje u parnicu.

4. LITERATURA

Knjige i priručnici:

1. Crni et al. (2000) *Kamate u gospodarskoj i pravnoj praksi*. Zagreb: Hrvatska zajednica radnika i financijskih djelatnika.
2. Crni, I. (2003) *Kamate: zatezne i ugovorne: pravni aspekti*. Zagreb: Organizator.
3. Crni et al. (2007) *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povreda prava osobnosti u vezi s radom: mobing, dostojanstvo, diskriminacija, izloženost štetnim utjecajima, ozljede na radu, profesionalna oboljenja i dr.* Zagreb: Narodne novine.
4. Điraković, B. (2016) *Vrste i uinci obveza: priručnik za polaznike/ice*. Zagreb: Pravosudna akademija. URL: <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Vrste%20i%20u%20C4%8Dinci%20obveza.pdf> [pristup: 1.4.2018.]
5. Đurković, M. (2017) *Ugovor o osiguranju – komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima*. Zagreb: Inženjerski biro d.d.
6. Gavella, N. i Belaj, V. (2008) *Nasljedno pravo*. III. bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
7. Gorenc, V. et al. (2005) *Komentar Zakona o obveznim odnosima*. Zagreb: RRiF plus.
8. Klari, P. (2003) *Odštetno pravo*. IV. izmijenjeno i prošireno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
9. Klari, P. i Vedriš, M. (2014) *Građansko pravo*. XIV. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Narodne novine.
10. Marović, A.; Medvidović, L. i Štimac, S. (2006) *Zaštita prava osobnosti*. Split: Europski pokret.
11. Rešetar et al. (2017) *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

Znanstveni i stručni radovi:

1. Crni, I. (2010) Odštetna odgovornost liječnika i zdravstvenih ustanova. *Godišnjak (Hrvatsko društvo za građansko-pravne znanosti i praksu)* 15, str. 123-167.
2. Dika, M. (2003) Ostavinski postupak. U: Crni, J. et al. *Novo nasljednopravno uređenje*. Zagreb: Narodne novine.
3. Jug, J. (2015) Naknada buduće štete. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1(36), str. 467-488.

4. Klari , P. (2005) Odgovornost za neimovinsku štetu. *Pravo u gospodarstvu*, 44(4), str.174-195.
5. Luci , N. (2012) Vlasnik kao subjekt građanskopravne odgovornosti od opasne stvari kroz pravnu teoriju i sudsku praksu. *Pravni vjesnik*, 28 (1), str. 87-121.
6. Mladenovi , J. (2016) Obveznopравни odnosi u visokom obrazovanju s posebnim osvrtom na obvezu plaćanja školarine. U: Katalini , B., ed. *Proceedings: 5th International Conference "Valis Aurea"*. Požega: Veleučilište u Požegi; Vienna: DAAAM International, str. 347-351
7. Pavlovi , M. (2014) Dužno ponašanje sudionika u ispunjavanju obveza. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 3., str. 576-600.
8. Sabljari , S. (2012) Prekid zastare prema Zakonu o obveznim odnosima. *Hrvatska pravna revija*, 10, str.24-35.
9. Skoko, B. i Bajs, D. (2007) Objavljivanje neistina i manipuliranje činjenicama u hrvatskim medijima i mogući zaštitni privatnosti, dostojnosti i ugleda. *Politički misao: časopis za političke nauke*, 44(1), str. 93-116.
10. Turkalj, J. i Artuković , T. (2012) Ugovorna kazna. *Hrvatska pravna revija*, 5, str.8-14.

Propisi:

1. Obiteljski zakon. (NN 103/15)
2. Ustav Republike Hrvatske. (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).
3. Zakon o državnim maticama. (NN 96/93, 76/13)
4. Zakon o medijima. (NN 59/04, 84/11, 81/13)
5. Zakon o najmu stanova. (NN 91/96, 48/98, 66/98, 22/06)
6. Zakon o nasljeđivanju. (NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15)
7. Zakon o obveznim odnosima. (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)
8. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu. (NN 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14)
9. Zakon o osiguranju. (NN 30/15)
10. Zakon o trgovačkim društvima. (NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
11. Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnog prostora. (NN 125/11, 64/15)
12. Zakon o zaštiti potrošača. (NN 41/14, 110/15)

Sudska praksa:

1. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev-800/97 od 21. travnja 1998.
2. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev 470/05-2 od 7. prosinca 2005.
3. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Revr 357/06-2 od 13. rujna 2006.
4. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev 17/07-2 od 10. svibnja 2007.
5. Vrhovni sud Republike Hrvatske br. Rev 852/07-2 od 30. siječnja 2008.
6. Vrhovni sud Republike Hrvatske br. Rev 262/10 od 24. siječnja 2012.
7. Vrhovni sud Republike Hrvatske, br. Rev 783/2010-2 od 25. srpnja 2012.
8. Županijski sud u Puli, GŽ-67/17-2 u Jeluši, D. (2017) Naknade neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti (diskriminacija na osnovi invalidnosti). *Pravo i porezi*, str.35-39
9. Županijski sud u Slavonskom Brodu, br. GŽ 1434/2017-2 od 8. veljače 2018.

5. PRILOZI

Prilog 1

Pero Perić, iz Požege, Požeška 8, OIB: 98765432111, kao prodavatelj (u daljnjem tekstu: Prodavatelj)

Marko Marković, iz Požege, Požeška 10, OIB: 1345678999, kao kupac (u daljnjem tekstu: Kupac)
dana 1. ožujka 2018. godine sklapaju:

UGOVOR O KUPOPRODAJI

Članak 1.

Prodavatelj prodaje, a Kupac kupuje televizor marke Samsung, serijskog broja S555555, proizveden 2010. godine.

Članak 2.

Kupoprodajna cijena ugovara se u iznosu od 500,00 kuna.

Članak 3.

Kupac se obvezuje da kupoprodajnu cijenu isplati prodavatelju u roku od 15 dana, na račun broj IBAN HR0112345678912345678.
U slučaju prekoračenja roka iz prethodnog stavka kupac je dužan prodavatelju platiti zakonsku zateznu kamatu od dana dospelosti za naplatu do isplate dugovanog iznosa.

Članak 4.

Prodavatelj se obvezuje da će televizor iz članka 1. ovog ugovora predati kupcu u roku od 10 dana od potpisivanja ugovora.
Predaja robe izvršit će se na adresi prebivališta Kupca.

Članak 5.

Ugovorne strane su suglasne da će se na sva pitanja reguliranja međusobnih prava i obveza, odnosno imovinskopravnih i osobnopravnih ovlaštenja ugovornih strana koja nisu regulirana ovim ugovorom primjenjivati odredbe Zakona o obveznim odnosima.

Članak 6.

Sve eventualne sporove proistekle iz ovog Ugovora ugovorne strane će nastojati riješiti mirnim putem, a u slučaju nemogućnosti takvog rješenja ugovaraju nadležnost suda u Požegi.

Članak 7.

Ovaj ugovor je sastavljen u dvama primjercima, a svaka strana zadržava jedan od njih.

PRODAVATELJ

KUPAC

Prilog 2

Pero Perić, iz Požege, Požeška 15, OIB: 12332145654 (u daljnjem tekstu: Darovatelj)

i

Marija Marković, iz Požege, Požeška 16, OIB: 98798745643 (u daljnjem tekstu: Obdarenik)

sklopili su 1. veljače 2018. godine

UGOVOR O DAROVANJU

Članak 1.

Darovatelj ovim ugovorom daruje Obdareniku svoju zbirku poštanskih maraka.

Članak 2.

Darovatelj daruje dar iz članka 1. ovog ugovora Obdareniku bez ikakve protuvrijedne.

Članak 3.

Darovatelj jamči Obdareniku da je dar iz članka 1. ovog ugovora njegovo isključivo vlasništvo.

Članak 4.

Obdarenik sa zahvalnošću i u cijelosti prihvaća darovanje.

Članak 5.

Ugovorne strane su suglasne da će eventualne sporove rješavati sporazumno. U slučaju da ugovorne strane ne mogu doći do sporazumnog rješenja ugovora se nadležnost suda u Požegi.

Članak 6.

Ugovorne strane vlastoručnim potpisom potvrđuju da prihvaćaju sva prava i obveze koje proizlaze iz ovog ugovora.

Članak 7.

Ovaj ugovor napravljen je u dvama istovjetnim primjercima. Svaka ugovorna strana zadržava jedan od njih.

DAROVATELJ

DAROPRIMAC

Prilog 3

Pero Peri, Požeška 12, Požega, OIB: 99887766554, kao zakupnik, (u daljnjem tekstu: zakupnik)

i
Marko Marković, Požeška 13, Požega, OIB: 11223344556, kao zakupodavac, (u daljnjem tekstu: zakupodavac)

zaklju ili su dana 15. ožujka 2018. godine

UGOVOR O ZAKUPU

Članak 1.

Ovim Ugovorom zakupodavac zakupniku daje u zakup poljoprivredno zemljište u vlasništvu zakupodavca.

Članak 2.

Zakupni prostor obuhvaća k. l. br. 1234 upisane u z.k.ul.br. 123 k.o. Požega, ukupne površine 5.000 m².

Članak 3.

Zemljište se daje na korištenje na rok od 10 godina, uz naknadu u iznosu od 3.000,00 kn godišnje koja se plaća do 1. travnja za prethodnu godinu.

Članak 4.

Zakupnik će koristiti zemljište za uspostavu višegodišnjih nasada - voćnjaka.

Članak 5.

Zakupodavac, kao vlasnik, dozvoljava zakupniku da na osnovu ovog Ugovora u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Požegi te posjedovnom listu Područnog ureda za katastar Požega upiše pravo korištenja dijela zemljišta na rok od 10 godina od dana sklapanja ugovora.

Članak 6.

Zakupnik se obvezuje da će zemljište koristiti pažnjom dobrog domaćina, te u skladu s uobičajenim načinom korištenja, a eventualna oštećenja nadoknaditi zakupodavcu u skladu sa zakonom.

Zakupodavac se obvezuje da za vrijeme trajanja ovog Ugovora neće obavljati nikakve promjene, odnosno poslove koji bi ometali nesmetano korištenje zemljišta.

Članak 7.

Zakupodavac predaje zemljište u vidu stanja, a, po isteku zakupa, zakupnik ga vraća u stanju u kojem se nalazi u trenutku vraćanja.

Zakupnik ima pravo odvojiti stvari koje se nalaze na zemljištu koje se od njega mogu odvojiti bez prouzročenja štete na zemljištu.

Članak 8.

Ugovorne strane su suglasne da zakupnik zemljište neće davati u podzakup ili ga drugačije predati na korištenje trećoj osobi, u protivnom zakupodavac može raskinuti ugovor.

članak 9.

Zakupodavac može raskinuti ovaj Ugovor i ako zakupnik unatoč opomeni zakupodavca koristi zakupljeno zemljište mimo uobičajenog i inače korištenja, a zakupnik ako ga zakupodavac onemogućiti ili ga ometa pri nesmetanom korištenju zakupljenog zemljišta.

članak 10.

Ugovorne strane su suglasne da ovaj Ugovor prestaje vrijediti u sljedećim slučajevima:

- istekom roka na koji je sklopljen ako se ne produži;
- u slučaju uništenja u zakup danih stvari uslijed više sile;
- u slučaju prenamjene zemljišta;
- u ostalim slučajevima utvrđenim ovim Ugovorom ili zakonom.

članak 12.

Sve eventualne sporove proistekle iz ovog Ugovora ugovorne strane će nastojati riješiti mirnim putem, a u slučaju nemogućnosti takvog rješenja ugovaraju nadležnost Općinskog suda u Požegi.

članak 13.

Ovaj ugovor sastavljen je u tri (3) istovjetnim primjercima od kojih jedan (1) primjerak ugovora preuzima zakupodavac, a dva (2) zakupnik.

ZAKUPNIK

ZAKUPODAVAC

Prilog 4

Na temelju Zakona o najmu stanova (NN 91/96, 48/98, 66/98, 22/06) Pero Perić, OIB: 1234678912, iz Požege, Požeška 2, kao vlasnik stana (u daljnjem tekstu: najmodavac) i Marko Marković, OIB: 11223344556, iz Kutjeva, Kutjeva ka 1, kao najmoprimac, dana 31. ožujka 2018. zaključuju sljedeće:

UGOVOR O NAJMU STANA

Članak 1.

Najmodavac daje najmoprimcu u najam stan u Požegi, Požeška 2.

Članak 2.

Ugovorne strane utvrđuju da se predmetni stan sastoji od predsoblja površine 5m², kuhinje površine 10m², dnevne sobe površine 15m², spavane sobe površine 10m², kupaoalice površine 8 m² i balkona površine 2m².

Članak 3.

Ugovorne strane suglasne su da će u stanu stanovati samo najmoprimac. Najmoprimac se obvezuje predmetni stan koristiti isključivo za stanovanje, a zajedničke dijelove i uređaje u zgradi u skladu s njihovom namjenom.

Članak 4.

Ugovorne strane ugovaraju mjesečnu najamninu za predmetni stan u iznosu od 1.000,00 kuna. Najamnina se plaća do petnaestog u mjesecu za tekući mjesec. Režijske troškove predmetnog stana u cijelosti snosi najmoprimac.

Članak 5.

Najmoprimac ne može bez suglasnosti najmodavca predmetni stan ili dio stana dati u podnajam drugome.

Članak 6.

Najmoprimac se obvezuje redovito održavati stan. Za popravke veće vrijednosti najmoprimac ima pravo na povrat troškova.

Članak 7.

Najmodavac se obvezuje najmoprimcu omogućiti korištenje stana prema odredbama ovog Ugovora te predmetni stan održavati u stanju pogodnom za stanovanje.

Članak 8.

Ugovor se sklapa na određeno vrijeme u trajanju od jedne godine i to počevši od 1. travnja 2018. do 31. ožujka 2019. godine. Ugovor se nakon isteka ugovornog odnosa može produžiti.

Članak 9.

Otkazni rok iznosi 30 dana, a otkaz se daje u pisanom obliku.

članak 10.

Najmoprimac se obvezuje da će stan vratiti najmodavcu slobodan od osoba i stvari prilikom iseljenja, u stanju u kojem ga je primio.

članak 11.

Na prava i obveze ugovornih stranaka koja nisu posebno uređena ovim ugovorom primjenjuju se odredbe Zakona o najmu stanova.

članak 12.

Za sporove koji mogu nastati u vezi s primjenom ovog ugovora, a koje nije moguće ugovorne riješiti sporazumno, nadležan je sud u Požegi.

članak 13.

Ovaj Ugovor sastavljen je u četirima (4) istovjetnim primjercima od kojih svaka stranka zadržava dva (2) primjerka.

U znak prihvata svih prava i obveza iz ovog ugovora, ugovorne strane vlastoručno ga potpisuju.

Najmoprimac:

Najmodavac:

Prilog 5

Pero Peri, iz Požege, Požeška 21, OIB: 32165498711, kao naručitelj (u daljnjem tekstu: naručitelj),

i

Ivan Ivić, iz Požege, Požeška 51, OIB: 78945612399, kao izvršitelj (u daljnjem tekstu: izvršitelj),
zaključi ili su dana 15. travnja 2018. godine

UGOVOR O DJELU

Članak 1.

Predmet ovog Ugovora je izvršenje djela izrade 1 para cipela.

Članak 2.

Izvršitelj se obvezuje da će visokostručno i odgovorno izraditi 1 par cipela crne boje, veličine 50, prema nacrtu predanom od strane naručitelja.

Članak 3.

Izvršitelj će preuzete obveze obavljati u svojim prostorima, sa svojim materijalom, prema svom znanju i prema pravilima struke.

Članak 4.

Izvršitelj će preuzete obveze izvršiti najkasnije do 15. svibnja 2018. godine. Izvršitelj započinje izvršavati preuzete obveze odmah nakon potpisivanja Ugovora smatrajući i pri tome pripremu i druge radnje potrebne za kvalitetno obavljanje navedenih poslova.

Članak 5.

Naručitelj ima pravo nadzirati izvršenje obveza, davati upute u vezi s izvedbom obveza kada je to potrebno prema prirodi obveza, a izvršitelj mu je to dužan omogućiti.

Članak 6.

Naknada za izvršenje obveza iz članka 2. ovoga Ugovora iznosi 300,00 kuna. Isplata naknade izvršitelju će se na račun izvršitelja broj HR0023400093202961012, otvoren u Požeškoj banci. Naručitelj se obvezuje izvršitelju isplatiti naknadu za izvršenje obveza iz članka 2. ovog Ugovora do 1. lipnja 2018. godine.

Članak 7.

Izvršitelj je obavezan preuzete obveze obaviti osobno. Ako izvršitelj ne postupa prema odredbama ovog Ugovora, naručitelj je ovlašten raskinuti Ugovor i zahtijevati naknadu štete, odnosno Ugovor je moguće raskinuti prije isteka ugovorenog roka.

Naručitelj može raskinuti Ugovor:

- ako utvrdi da je izvršitelj s poštenom i tijekom posla u takvom zakašnjenju da ga otkloniti ne može i izvršiti, odnosno da se ne može postići svrha i cilj iz ovog Ugovora,
- ako ustanovi da se izvršitelj unatoč izričito upozorenju ne drži dogovorenih uvjeta, pa bi posao zbog toga imao bitne nedostatke,

- ako ustanovi da izvršitelj ne postupa sukladno ugovornim odredbama,
- ako postoje drugi opravdani razlozi.

članak 8.

Izvršitelj može raskinuti Ugovor ako naručitelj ne osigurava izvršitelju potrebne uvjete za tehnički dio posla.

članak 9.

Eventualne sporove iz ovog Ugovora ugovorne strane će pokušati riješiti sporazumno. Ako sporazumno rješavanje nije moguće, sporove će u tom slučaju rješavati sud u Požegi.

članak 11.

Ovaj Ugovor sastavljen je u dvama (2) primjercima i u znak prihvatanja svih njegovih odredbi ugovorne ga strane vlastoručno potpisuju.

IZVRŠITELJ:

NARUČITELJ:

Prilog 6

OPORUKA

kojom ja, Pero Peri, iz Požege, OIB: 11122233344, rođen u Požegi 31. prosinca 1955., pri punoj svijesti i svojom slobodnom voljom raspoložem svojom imovinom za slučaj svoje smrti.

Moja imovina sastoji se od kuće u Požegi, Požeška 5, stana u Zagrebu, Zagrebačka 5 te osobnog automobila marke Ford.

Poslije svoje smrti kuću u Požegi ostavljam svom sinu Ivanu Periću, iz Požege, Požeška 5, OIB: 99988877766, stan u Zagrebu svojoj kćeri Mariji Perić, iz Zagreba, Zagrebačka 5, OIB: 12345678912, a osobni automobil svojoj unuci Josipi Perić, Požeška 5, OIB: 98765432198.

Ovu oporuku vlastoručno potpisujem u prisutnosti svjedoka Marka Markovića, iz Požege, Požeška 6, OIB: 57934261834 i Ivana Ivanovića, iz Požege, Požeška 4, OIB: 34976512876 te pred istima izjavljujem da je to moja oporuka.

Pero Peri

Marko Marković

Ivan Ivanović

Prilog 7

Poslovni broj: 1234/18

UPP/OS: 12/18-5

Općinski sud u Požegi po javnom bilježniku Perić Perić u iz Požege, Požeška 1, kao povjereniku suda u ostavinskom postupku iza pokoj. Ive Ivića iz Požege, Zagrebačka 1, nakon dovršene ostavinske rasprave donio je sljedeće

RJEŠENJE O NASLJEĐIVANJU

I. Iza pokojnog Ive Ivića, sina Marka, iz Požege, Zagrebačka 1 OIB: 98765432111, rođenog 1. siječnja 1950, umrolog 2. siječnja 2018. u Zagrebu, državljanina Republike Hrvatske.

Utvrđuje se da njegovu ostavinsku imovinu čine:

1. Nekretnine

Nekretnina upisana kod zemljišno-knjižnog odjela Općinskog suda u Požegi u z.k.ul. br. 123, označena kao k.o. br. 1234 k.o. Požega.

2. Pokretnine

Osobni automobil marke Fiat, model Uno, reg. Oznake PŽ 123- AB, proizvodnje 2000., broj šasije 11223344556BD

II. Njegovim se nasljednicima na osnovi Zakona proglašavaju:

1. Ivana Ivić (rođ. Marković), supruga ostavitelja, rođ. 2. siječnja 1951., iz Požege, Zagrebačka 1, na ½ nekretnine opisane pod I.1. i ½ pokretnine opisane pod I.2.,

2. Marko Ivić, sin ostavitelja, rođ. 3. siječnja 1989., iz Požege, Zagrebačka 1, na ½ nekretnine opisane pod I.1. i ½ pokretnine opisane pod I.2.

III. Po pravomoćnosti ovog Rješenja izvršiti će se upis prava nasljednika na nekretnini navedenoj pod I.1.

Obrazloženje

Kao nasljednici iza pokoj. Ive Ivića, umrolog bez oporuke, utvrđeni su u ovom postupku zakonski nasljednici koji su se na ostavinskoj raspravi prihvatili nasljedstva na osnovi Zakona, kako je navedeno u izreci. Stranke su se odrekle prava na prigovor te je ovo rješenje pravomoćno danom donošenja.

U Požegi 31. ožujka 2018.

JAVNI BILJEŽNIK PERO PERIĆ, v.r.